

Capitolul 4. Strategia de Dezvoltare a Regiunii Centru 2014-2020

Strategia de Dezvoltare a Regiunii Centru pentru perioada 2014-2020 este parte a **Planului de Dezvoltare a Regiunii Centru 2014-2020**, principalul document de planificare și programare la nivel regional. Fiind fundamentată pe o diagnoză detaliată, concretizată prin **Analiza socioeconomică regională** și prin **Analiza SWOT** a Regiunii Centru, Strategia de Dezvoltare ia în considerare nevoile majore ale regiunii și are în vedere valorificarea potențialului său real de dezvoltare. Strategia Regională urmărește pe tot parcursul său firul roșu reprezentat de cele trei priorități stabilite prin **Strategia Europa 2020**: creștere inteligentă, creștere durabilă, creștere favorabilă incluziunii și obiectivele propuse în cadrul celor cinci domenii de interes: ocupare, inovare, schimbări climatice, educație, reducerea sărăciei.

Strategia de Dezvoltare a Regiunii Centru și-a definit ca **obiectiv global** „*dezvoltarea echilibrată a Regiunii Centru prin stimularea creșterii economice bazate pe cunoaștere, protecția mediului înconjurător și valorificarea durabilă a resurselor naturale precum și întărirea coeziunii sociale*”.

Strategia de Dezvoltare a Regiunii Centru cuprinde **6 domenii strategice de dezvoltare**, fiecare dintre acestea grupând un număr de priorități și măsuri specifice:

1. Dezvoltare urbană, dezvoltarea infrastructurii tehnice și sociale regionale
2. Creșterea competitivității economice, stimularea cercetării și inovării
3. Protecția mediului înconjurător, creșterea eficienței energetice, stimularea utilizării surselor alternative de energie
4. Dezvoltarea zonelor rurale, sprijinirea agriculturii și silviculturii
5. Creșterea atractivității turistice regionale, sprijinirea activităților culturale și recreative
6. Dezvoltarea resurselor umane, creșterea incluziunii sociale

Temele orizontale sunt cerințe obligatorii ale Comisiei Europene pentru toate proiectele și trebuie să fie prezente atât în cererea de finanțare, cât și ulterior, dacă proiectul este selectat pentru finanțare, în stadiul implementării și monitorizării proiectului.

Este o recunoaștere internațională a faptului că abordarea în proiecte și programe a temelor orizontale generează un impact pozitiv.

Temele orizontale sunt:

- **dezvoltarea durabilă** (maximizarea beneficiilor și reducerea efectelor negative asupra tuturor celor trei zone: socială, economică și mediul înconjurător),
- **promovarea egalității de șanse și nediscriminarea** (pe criterii de rasă, sex, religie, dizabilități, vârstă)

Cea mai cunoscută definiție a dezvoltării durabile este cu siguranță cea dată de Comisia Mondială pentru Mediu și Dezvoltare (WCED) în raportul "Viitorul nostru comun", cunoscut și sub numele de Raportul Brundtland¹: "dezvoltarea durabilă este dezvoltarea care urmărește satisfacerea nevoile prezentului, fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi". Definiția și conceptul de dezvoltare durabilă amintit anterior va fi accentuat și integrat mai bine pe parcursul perioadei de programare 2014-2020.

Este o condiție esențială ca potențialele proiectele să aplice o abordare dublă privind respectarea principiilor cu caracter orizontal:

1. Abordarea integratoare a temelor orizontale la nivelul tuturor etapelor unui proiect²
2. Identificarea, dezvoltarea și implementarea activităților vizate, gândite în mod special pentru promovarea egalității de șansă între femei și bărbați, prevenirea discriminării (pe motive de: rasă, etnie, religie, convingeri, dizabilitate/invaliditate, vârstă, orientare sexuală), acordând o atenție deosebită celor care se confruntă cu discriminare multiplă.

Este necesară dezvoltarea și implementarea de acțiuni specifice în vederea completării abordării integratoare, prin direcționarea obiectivelor și a resurselor către domeniile în care se manifestă inegalitatea și excluziunea.

În același timp, este necesar ca pe parcursul elaborării, dezvoltării și implementării potențialelor proiecte să se țină cont de **accesibilitate**. În acest context, prin accesibilitatea se înțelege că toate produsele, bunurile, serviciile și infrastructura care sunt cofinanțate din fonduri europene nerambursabile să fie accesibile tuturor cetățenilor, inclusiv persoanelor cu dizabilități.

¹ *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*, <http://www.eytv4scf.net/wced-ocf.htm>

² "Abordarea integratoare implică transpunerea și integrarea sistematică a principiilor orizontale în fiecare fază a ciclului de viață al programelor operaționale, la toate nivelurile de guvernare în rândul tuturor actorilor implicați, precum și asimilarea acestora pentru toate obiectivele programelor și la toate nivelurile, până la proiectele individuale", Ministerul Fondurilor Europene, Acord de Parteneriat propus de România pentru perioada de programare 2014-2020, A doua versiune actualizată, martie 2014

Domeniul Strategic 1. Dezvoltare urbană, dezvoltarea infrastructurii tehnice și sociale regionale

Obiectivul strategic: Dezvoltarea urbană durabilă, creșterea coeziunii teritoriale prin încurajarea dezvoltării policentrice, dezvoltarea infrastructurii de transport, tehnico-edilitară, de educație, sănătate, socială și situații de urgență, precum și creșterea accesului populației la serviciile aferente la nivelul Regiunii Centru

Aflat în dezbateri la nivel european, definirea conceptului de coeziune teritorială pune accentul pe dezvoltarea echilibrată a teritoriului, reducerea disparităților și valorificarea potențialului teritorial. Dimensiunea teritorială a coeziunii a fost introdusă în Tratatul de la Lisabona, fiind adăugată dimensiunii sociale și economice și devenind astfel un obiectiv asumat politicii la nivelul Uniunii Europene.

În linii mari, coeziunea teritorială ar trebui să garanteze dezvoltarea armonioasă a diferitelor teritorii, să permită cetățenilor să exploateze în cel mai bun mod potențialul teritoriului, să transforme această diversitate într-un atu care să contribuie la dezvoltarea durabilă a întregului teritoriu și mai ales să completeze și să consolideze coeziunea economică și socială. Astfel politica de coeziune teritorială trebuie să urmărească diminuarea diferențelor de dezvoltare dintre regiunile geografice, dintre mediul urban și cel rural, dintre centru și periferie, precum și prevenirea amplificării discrepanțelor teritoriale.

Considerate motoare ale economiei, orașele sunt catalizatori pentru creativitate și inovare. Diversele dimensiuni ale vieții urbane - economică, socială, culturală și de mediu - sunt strâns legate între ele, iar succesul în materie de dezvoltare urbană poate fi atins numai prin intermediul unei abordări integrate. Propunerile Comisiei Europene privind politica de coeziune 2014-2020 urmăresc să stimuleze politicile integrate pentru a intensifica dezvoltarea urbană durabilă în vederea consolidării rolului orașelor în contextul politicii de coeziune.

Față de perioada de programare 2007-2013 există câteva diferențe privind dezvoltarea urbană în viitoarea perioadă 2014-2020. Astfel, se va pune accentul pe o abordare integrată consolidată pentru a face față provocărilor urbane.

Una dintre prioritățile de dezvoltare durabilă la nivelul Regiunii Centru este creșterea coeziunii teritoriale prin sprijinirea dezvoltării urbane, atât a orașelor cu nivel ridicat de dezvoltare cât și a orașelor confruntate cu probleme generate de restructurările economice.

Orașele cu nivel ridicat de dezvoltare sunt poli de atracție pentru orașele și comunele din vecinătate, având o influență directă în dezvoltarea economică și socială a zonei. La

polul opus, orașele mici și mijlocii din Regiunea Centru se confruntă cu dificultăți în procesul de dezvoltare durabilă, datorită în special procesului de restructurare economică după 1989 care a afectat orașele monoindustriale.

În linii mari procesul de coeziune teritorială la nivelul Regiunii Centru se axează pe regenerarea urbană a orașelor mici și mijlocii în special a celor monoindustriale, creșterea conectivității orașelor cu zonele de contiguitate, susținerea zonelor și a cartierelor mai sărace prin creșterea inclusivă, dar și dezvoltarea unei economii inteligente prin stimularea inovației și a cercetării aplicate în special în orașele mari și a centrelor universitare. De asemenea o prioritate o reprezintă și promovarea orașelor verzi, susținerea transportului urban sustenabil, dezvoltarea iluminatului public, eficiența energetică a clădirilor și amenajarea spațiilor pentru agrement.

În perspectiva dezvoltării durabile a Regiunii Centru, pentru următoarea perioadă de finanțare 2014-2020 sunt necesare finanțarea proiectelor regionale integrate care să contribuie la realizarea priorităților și măsurilor incluse în Planul Regional de Dezvoltare. În același timp, finanțarea proiectelor regionale integrate permite rezolvare în mare măsură a nevoilor identificate la nivel regional, contribuind astfel și la îndeplinirea obiectivelor stabilite pentru România în ce privește Strategia Europa 2020.

Calitatea vieții și dezvoltarea armonioasă a Regiunii Centru este condiționată într-o măsură semnificativă de nivelul de dezvoltare a infrastructurii, atât a celei de transport, utilități publice, de educație, de cercetare, de sănătate sau a celei sociale. În prezent infrastructura la nivel regional este destul de învechită, necesitând lucrări de extindere, amenajare, reabilitare sau de modernizare.

Construirea Europei sociale, întărirea coeziunii sociale a continentului se află în centrul politicii comune europene, constituind unul din principiile directe statuate în noul tratat al Uniunii Europene adoptat la finele anului 2007.

Dezvoltarea capitalului uman, amplificarea rolului cunoașterii în toate domeniile economice și sociale, alături de sprijinirea categoriilor și grupurilor de persoane vulnerabile se numără, în mod firesc, printre prioritățile politicilor comunitare în perioada următoare. Astfel, în cadrul *Strategiei Europa 2020*, documentul programatic al Uniunii Europene pentru următorii 10 ani, sunt incluse trei priorități strategice pentru statele Uniunii, dintre care una vizează în mod direct sfera socialului: creșterea favorabilă incluziunii: promovarea unei economii cu o rată ridicată a ocupării forței de muncă, care să asigure coeziunea socială și teritorială.

Nu în ultimul rând, un domeniu care poate da un impuls semnificativ dezvoltării Regiunii Centru și care necesită acordarea unei mari atenții în ceea ce privește finanțarea acestuia este cercetarea și inovarea. Pentru a fi competitivă în materie de inovare și dacă dorește să joace un rol de prim rang pe scena mondială, Uniunea Europeană trebuie să acorde finanțări semnificative. În prezent, Uniunea Europeană acuză o

întârziere constantă în domeniile inovării și cercetării. Pentru a recupera această întârziere, Comisia Europeană dorește să crească nivelul investițiilor europene în cercetare și dezvoltare, până la 3% din PIB.³

Priorități specifice:

Prioritatea 1.1. Creșterea coeziunii teritoriale a Regiunii Centru prin sprijinirea dezvoltării urbane

Coeziunea teritorială, concept complex, cu referire în special la dezvoltarea echilibrată a teritoriului, reducerea disparităților dintre diferite zone și valorificarea potențialului teritorial, reprezintă una dintre preocupările principale ale Uniunii Europene.

Considerate jucători cheie într-o economie competitivă bazată pe cunoaștere și crearea de prosperitate, orașele prin funcțiile sale sunt centre de polarizare pentru localitățile rurale din vecinătate. La nivelul Regiunii Centru rețeaua de localități urbane este echilibrată, excepție făcând județul Covasna. Trei județe (Alba, Mureș și Sibiu) au 11 orașe, urmate de județul Brașov cu 10 orașe și județul Harghita cu 9 orașe, la polul opus fiind județul Covasna cu doar 5 orașe. La nivelul Regiunii Centru cel mai mare grad de polarizare urbană este în județul Brașov datorită existenței polului de creștere Brașov care ocupă primul loc în termeni de PIB/locuitor și ai productivității muncii. În Regiunea Centru sunt două zone metropolitane în jurul municipiilor Brașov și Târgu Mureș.

Din perspectiva teritorială, Regiunea Centru are un caracter destul de rural, excepție făcând județul Brașov care are o economie mai diversificată.

Dezvoltarea policentrică poate constitui una dintre căile de abordare sistemică a dezvoltării teritoriale. Dezvoltarea policentrică permite atât dezvoltarea echilibrată a teritoriului cât și evitarea dezechilibrelor ce apar în cadrul și în jurul aglomerărilor urbane. Astfel, conceptul de dezvoltare policentrică nu se limitează la zonele metropolitane, ci se referă la un sistem ierarhizat care să exprime potențialul așezărilor de pe suprafața regiunii.

În România principalul obiectiv al strategiilor pe termen mediu și lung de dezvoltare spațială îl reprezintă consolidarea dezvoltării policentrice și inovația prin crearea unor rețele de legături între zonele metropolitane și orașe.

Orașele care funcționează ca centre regionale ar trebui să coopereze în cadrul unui tipar policentric, astfel încât această cooperare să fie o valoare adăugată pentru alte orașe din zonele rurale și periferice, precum și pentru zonele cu provocări și nevoi specifice din punct de vedere geografic.

³ http://europa.eu/legislation_summaries/budget/bu0001_ro.htm

Conform cercetărilor ESPON⁴, la nivelul Regiunii Centru este un singur pol de importanță națională (Brașov cu peste 200.000 de locuitori), 5 poli de importanță regională (Sibiu, Târgu Mureș, Alba Iulia, Sfântu Gheorghe și Mediaș, fiind municipii cu o populație cuprinsă între 50.000 și 200.000 de locuitori) și 13 poli de importanță locală (Miercurea Ciuc, Făgăraș, Reghin, Odorheiu Secuiesc, Sighișoara, Săcele, Sebeș, Cugir, Târnăveni, Aiud, Zărnești, Codlea și Blaj, orașele și municipiile având o populație cuprinsă între 20.000 și 50.000 de locuitori).

Diversele dimensiuni ale vieții urbane (economică, socială, culturală și de mediu) sunt strâns legate între ele, iar succesul în materie de dezvoltare urbană poate fi atins în special prin intermediul unei abordări integrate. O astfel de abordare este deosebit de importantă în următoarea perioadă de programare, date fiind provocările cu care se confruntă în prezent orașele europene.

Una din prioritățile politicii de dezvoltare urbană durabilă o constituie sprijinirea orașelor mari care sunt în același timp centre de polarizare pentru orașele și comunele învecinate. La rândul lor, orașele mari au universități cu tradiție care radiază în jur și fac legătura cu alte centre din Europa, fiind în același timp și nuclee ale economiei inteligente prin valorificarea inovației și a cercetării aplicate.

Pe baza celor amintite anterior, în următoarea perioadă de programare, procesul de dezvoltare policentrică la nivelul Regiunii Centru va fi sprijinit în mod special prin încurajarea, dezvoltarea și valorificarea oportună de rețele partenoriale între unitățile administrativ teritoriale, atât din mediul urban cât și rural. În acest sens, dezvoltarea în parteneriat de proiecte fezabile este un pas esențial într-un proces integrat atât de dezvoltare socială și creștere economică cât și de coeziune teritorială.

În același timp, la nivelul Regiunii Centru se va susține și încuraja dezvoltarea orașelor mari ca poli de atracție, în special din considerente care pot anticipa producerea de efecte pozitive de impact. Astfel, prin valorificarea oportună și întărirea punctelor forte specifice fiecărui oraș mare va putea fi posibilă generarea de efecte pozitive multiplicatoare resimțite în mod special în două aspecte care în momentul de față sunt o provocare la nivel regional și nu numai: dezvoltarea zonelor învecinate a marilor orașe și funcționarea acestor orașe ca motoare ale creșterii economice inteligente

Una din problemele majore la nivelul Regiunii Centru care necesită investiții financiare este regenerarea urbană a orașelor mici și mijlocii și a celor monoindustriale. Locurile de muncă relativ sigure și bine plătite din epoca monoindustrială au fost înlocuite, în multe orașe din regiune, de șomaj prelungit sau locuri de muncă slab remunerate. De asemenea, aceste orașe se confruntă cu o migrație a populației tinere, acestea confruntându-se cu un declin demografic. Amintim în acest sens câteva orașe din

⁴ ESPON - "Rețeaua europeană de observare a dezvoltării și coeziunii teritoriale", program de finanțare al Comisiei Europene care susține în special cercetarea în acest domeniu, <http://www.espon.eu>

Regiunea Centru care au nevoie de investiții în regenerarea urbană: Agnita, Copșa Mică, Cislădie, Dumbrăveni, Abrud, Zlatna, Ocna Mureș, Târnăveni, Luduș, Iernut, Ungheni, Reghin, Codlea, Ghimbav, Avrig, Făgăraș, etc.

De asemenea, este important ca politica dezvoltării urbane să fie legată de abordarea integrată care să pună în discuție nevoile specifice atât ale zonelor geografice cele mai afectate de sărăcie, cât și a cartierelor sărace din orașele regiunii, un rol foarte important jucând dezvoltarea de soluții privind valorificarea potențialului teritorial și creșterea inclusivă.

Există la nivelul Regiunii Centru teritorii care prezintă obstacole în calea dezvoltării, cum ar fi de pildă zona montană care prezintă un grad redus de accesibilitate. Gradul de sărăcie și izolare a unor zone generează fenomene de depopulare, astfel există riscul dispariției unor localități în special în zonele montane cu accesibilitate redusă (de pildă, cătune din Munții Apuseni cunoscute sub denumirea de "crânguri"). Pentru aceste zone sunt necesare dezvoltarea de soluții privind valorificarea potențialului teritorial și identificarea soluțiilor de atragere a populației în aceste zone prin oferirea de oportunități prin intermediul cărora să crească nivelul de trai.

O prioritate la nivelul Regiunii Centru este dezvoltarea transportului urban specific asigurării de servicii pentru transportul pasagerilor pe distanțe scurte și cu o capacitate medie de transport. La nivelul regional transportul urban este asigurat în principal de autobuze și microbuze la care se adaugă în mediul urban și troleibuze, tramvaie și taxi. Potrivit datelor statistice din 2011, la nivel regional existau 53 de troleibuze în județele Brașov (45) și Sibiu (8) care sunt destinate transportului de pasageri pe o distanță totală de 32,7 de km. La nivel regional, în 2011 erau puse în circulație 647 de autobuze și microbuze, cu 38 mai multe față de 2005, cele mai multe fiind în 2007 (757) după care numărul lor a scăzut treptat.

O necesitate la nivel regional o constituie elaborarea de Planuri de Mobilitate Urbană Durabilă pentru orașele Regiunii Centru, aceste documente de planificare vizând crearea unui sistem de transport urban sustenabil.

Un accent crescut ar trebui acordat procesului de regenerare a orașelor mici și mijlocii și a celor monoindustriale prin dezvoltarea de soluții de dezvoltare urbană integrată și incluziune socială.

Măsuri:

1.1.1. Stimularea dezvoltării policentrice și încurajarea dezvoltării integrate a orașelor și regiunilor rurale în vederea generării de efecte sinergice și realizării coeziunii teritoriale prin promovarea și dezvoltarea parteneriatelor

1.1.2. Susținerea dezvoltării orașelor mari ca poli de atracție pentru zonele învecinate și motoare ale creșterii economice inteligente prin extinderea și dezvoltarea infrastructurii

1.1.3. Regenerarea orașelor mici și mijlocii și a celor monoindustriale prin dezvoltarea de soluții de dezvoltare urbană integrată și incluziune socială

Beneficiari potențiali:

- Primăriile de orașe și municipii
- Consiliile județene
- Asociații de dezvoltare intercomunitare, Grupuri de Acțiune Locală (GAL-uri) sau alte structuri partenoriale formate în scopul sprijinirii dezvoltării durabile a unităților administrativ - teritoriale (UAT)
- Agenți și operatori economici în domenii precum: transport urban, iluminat public, amenajare spații verzi, eficienței energetice a clădirilor, etc.

Prioritatea 1.2. Dezvoltarea infrastructurii de transport și comunicații și tehnico-edilitară la nivelul Regiunii Centru

Referitor la **infrastructura de transport**, datorită situației sale în centrul României, Regiunea Centru se bucură de o poziție privilegiată în ce privește accesibilitatea și conexiunile rutiere cu restul țării și cu Europa. Regiunea Centru este străbătută de cinci drumuri europene, a căror lungime însumează 951 km. Sud-vestul regiunii este traversat de Coridorul IV pan-european de transport, rută ce va asigura o legătură rapidă între extremitatea sud-estică a Europei (Istanbul, Salonic) și Europa Centrală (Dresda, Nuremberg), via Grecia, Bulgaria, România, Ungaria, Slovacia, Austria, Cehia.

La nivel european, o prioritate pentru următorii ani vizează dezvoltarea rețelelor trans-europene de transport (**TEN-T**). Rețeaua trans-europeană de transport (TEN-T) joacă un rol esențial în asigurarea libertății de mișcare a pasagerilor și bunurilor în Uniunea Europeană, aceasta incluzând toate modurile de transport și suportând aproape jumătate din traficul de pasageri și marfă. Dezvoltarea TEN-T presupune interconectarea și interoperabilitatea rețelelor naționale de transport precum și accesul la aceasta.

Rețeaua de drumuri publice din Regiunea Centru măsoară 10801 km la finele anului 2011, reprezentând 13,1% din lungimea totală a rețelei rutiere din România. Din totalul drumurilor din regiune, 20,9% sunt drumuri naționale, iar 79,1% sunt drumuri județene și comunale. Densitatea rutieră este mai scăzută la nivel regional decât la nivel național (34,6 km/100 kmp față de 31,7 km/100 kmp). Comparativ cu drumurile rutiere, lungimea totală a căilor ferate din Regiunea Centru este jumătate din lungimea totală a drumurilor naționale, aceasta fiind de 1336 km dintre care jumătate electrificată (669

km). Transportul aerian este asigurat prin cele două aeroporturi internaționale de la Sibiu și Târgu Mureș (Ungheni).

Pentru următoarea perioadă de programare 2014-2020 finanțată prin FEDR se propun: sprijinirea unui spațiu european unic al transporturilor de tip multimodal prin investiții în rețeaua transeuropeană de transport (TEN-T), stimularea mobilității regionale prin conectarea legăturilor rutiere secundare și terțiare la infrastructura TEN-T, dezvoltarea unor sisteme de transport care respectă mediul și cu emisii scăzute de dioxid de carbon și promovarea unei mobilități urbane durabile. În prezent există în portofoliul regional 45 de proiecte care fac referire la infrastructura de transport dintre care 17 proiecte de reabilitare de drumuri județene, 27 de proiecte de reabilitare străzi urbane și 1 proiect de construcție centură ocolitoare.

Transportul din Regiunea Centru va trebui să beneficieze până în anul 2020 de o infrastructură modernă, capabilă să preia un trafic în creștere rapidă, să asigure premisele pentru dezvoltarea economică și socială a tuturor zonelor regiunii și să contribuie la diminuarea efectelor negative ale transportului asupra mediului înconjurător. Atingerea acestor obiective implică realizarea de investiții semnificative în următorul deceniu atât în extinderea rețelei rutiere și feroviare cât și în reabilitarea și modernizarea infrastructurii rutiere actuale și construirea de centuri ocolitoare în vecinătatea orașelor în vederea fluidizării transportului rutier.

În ce privește rețeaua actuală de drumuri, este necesar ca în perioada următoare să se reabiliteze aproximativ 1000 km de drumuri naționale care, în prezent, au durata de serviciu depășită sau care, în următorii ani, își vor depăși durata de serviciu. De asemenea, cei 36 km de drumuri naționale pietruite din județele Alba, Covasna și Brașov vor trebui aduși la standardele cerute unui drum național.

O altă direcție de intervenție constă în îmbunătățirea condițiilor de transport pe drumurile județene. În acest sens, este necesar ca în următorii ani să fie asfaltați cel puțin 500 km din cei peste 1700 km de drumuri județene pietruite sau de pământ și să se reabiliteze cel puțin jumătate din lungimea drumurilor județene cu durata de serviciu depășită. Considerăm ca fiind prioritară modernizarea drumurilor județene care asigură conectarea localităților urbane la rețeaua drumurilor naționale și a celor ce permit accesul spre zonele turistice intens frecventate sau spre zonele cu un real potențial turistic dar insuficient exploatat.

O altă prioritate de dezvoltare a infrastructurii de transport vizează construirea de centuri ocolitoare pentru orașele mari traversate de drumuri europene sau de drumuri naționale principale precum și extinderea celor actuale (ex: Brașov, Târgu Mureș, Alba Iulia - nord, Sebeș, Aiud, Mediaș, Sighișoara, Făgăraș etc.).

De asemenea, o prioritate ar trebui să o constituie construirea aeroportului internațional din județul Brașov (Ghimbav), pentru care s-au început un proiect în acest sens.

Nu în ultimul rând, este necesară punerea bazelor transportului intermodal în Regiunea Centru prin realizarea, într-o primă etapă, la Brașov și Sibiu a unor platforme intermodale pentru transportul mărfurilor, ca parte a unui sistem național de platforme intermodale.

Un alt domeniu care necesită investiții majore la nivelul Regiunii Centru este **infrastructura de comunicații**. Aceasta este elementul cheie a bunei funcționări a oricărui tip de sistem pentru comunicații de date, informații și voce. În contextul globalizării și al necesității de acces la informație în timp real, la nivelul Regiunii Centru se conștientizează din ce în ce mai mult rolul major pe care îl are infrastructura de comunicații în desfășurarea unei activități cât mai eficiente. În Regiunea Centru, la nivel de județ, ponderea populației fără acces la conexiuni în banda largă este cuprinsă între: 50% - 80% în județul Covasna; 40% - 50% în județul Alba și 20% - 40% în județele Brașov, Harghita, Sibiu și Mureș.⁵ O necesitate o reprezintă sprijinirea administrațiilor publice privind dotarea, extinderea sau modernizarea cu infrastructuri de comunicații specifice (ex. IT, internet wireless, etc.). Precizăm faptul că, la nivel european comunicațiile electronice în bandă largă au devenit o prioritate în a doua jumătate a anilor 1990, ca rezultat al faptului că societatea bazată pe cunoaștere are un impact semnificativ asupra competitivității, dezvoltării rapide a comunicațiilor și a tehnologiilor IT, precum și asupra liberalizării piețelor telecom.

Activitățile privind utilitatea publică de interes local au o importantă dimensiune socială și un rol esențial în consolidarea dezvoltării durabile a localităților și îmbunătățirea condițiilor de viață. Principalele obiective ale dezvoltării serviciilor publice de gospodărire comunală, în conformitate cu prevederile directivelor europene sunt: alimentarea cu apă, alimentarea cu energie electrică, canalizarea, alimentarea cu energie termică, alimentarea cu gaze naturale, administrarea domeniului public.

În funcție de dotarea **tehnic-edilitară**, la nivelul Regiunii Centru, cele mai mari ponderi din totalul localităților, peste 50%, sunt localități cu instalații de alimentare cu apă potabilă și localități în care se distribuie gaze naturale, iar cele mai mici ponderi sunt deținute de localități în care se distribuie energie termică. O situație asemănătoare este și la nivelul comunelor din Regiunea Centru.

Potrivit datelor statistice, în anul 2011 în Regiunea Centru erau 309 de localități⁶ cu instalații de alimentare cu apă potabilă dintre care 253 de localități din mediul rural.

⁵ Aceste date statistice au fost preluate din Strategia guvernamentală de dezvoltare a comunicațiilor electronice în bandă largă în România pentru perioada 2009 – 2015, pagina 6

⁶ Prin localități se înțeleg unități administrativ teritoriale (UAT). În cadrul unei UAT pot exista sate neracordate la rețeaua de utilități

Începând din 2005 și până în 2011 ponderea localităților cu instalații de alimentare cu apă potabilă a crescut continuu de la 63,2% la 74,6%, ponderea cea mai mare fiind în județul Brașov și Harghita, iar la polul opus județul Sibiu.

La nivelul Regiunii Centru, numărul localităților în care se distribuie gaze naturale a crescut continuu din 2005 de la 227 de localități la 242 de localități în 2011. Județele cu cele mai mari ponderi a localităților în care se distribuie gaze naturale sunt Mureș (80,4%) și Sibiu (peste 76,6%), la polul opus fiind Covasna (aproape o treime, 28,9%) și Harghita (38,8%). La nivelul mediului rural din Regiunea Centru, în anul 2011, în peste jumătate din comune (53,5% adică 191 de comune) se distribuiau gaze naturale, cu 13,% mai multe comune față de anul 2005 (179 comune).

În perioada 2005 - 2011 numărul localităților în care se distribuie energie termică a scăzut continuu de la 22 de localități (20 de municipii și orașe și 2 localități rurale din județul Mureș) la 17 de localități (toate municipii și orașe cu excepția unei localități rurale din județul Covasna). Numărul mic al localităților și scăderea continuă a acestora în ultimii ani este datorată numărul mare a locuitorilor care optează pentru instalații proprii de energie termică.

În prezent nu sunt racordate la rețeaua de utilități (energie electrică, energie termică sau canalizare, etc.): localități rurale din zona montană (Munții Apuseni, Munții Călimani, Munții Giurgeului, Munții Întorsurii, Munții Cindrel, Munții Baraolt, Munții Bodoc, Munții Persani, Munții Bârsei etc.), 3 orașe din județul Alba și Harghita și un oraș din județul Covasna, localități rurale din depresiuni intramontane. Neracordarea unor localități la infrastructura de utilități publice este un factor restrictiv în atragerea de potențiali investitori și investiții în localitățile respective.

La nivelul Regiunii Centru infrastructura de utilități publice este insuficientă iar în cele mai multe cazuri aceasta este învechită. Infrastructura de utilități publice existentă necesită investiții în reabilitarea, extinderea sau modernizarea acesteia. Pentru următoarea perioadă de programare 2014-2020 este util acordarea de sprijin financiar în modernizarea și aducerea la standardele Uniunii Europene a infrastructurii tehnico-edilitare la nivelul Regiunii Centru.

Măsuri:

1.2.1. Creșterea mobilității regionale prin extinderea, reabilitarea și modernizarea rețelei de drumuri rutiere și feroviare, construirea de centuri ocolitoare în vecinătatea orașelor precum și construirea, extinderea, reabilitarea sau modernizarea de aeroporturi

1.2.2. Dezvoltarea transportului intermodal în vederea dezvoltării unei platforme intermodale pentru transportul mărfurilor

1.2.3. Extinderea, reabilitarea și modernizarea infrastructurii tehnico-edilitare în perspectiva dezvoltării durabile și administrării cât mai eficiente a teritoriului

1.2.4. Dezvoltarea infrastructurii diferitelor tipuri de comunicații în special al accesului populației, administrației publice și mediului privat la conexiuni în bandă largă și asigurarea interoperabilității sistemelor de comunicații

Beneficiari potențiali:

- Primăriile de orașe și municipii
- Primăriile de comune
- Consiliile județene
- Asociații de dezvoltare intercomunitare, Grupuri de Acțiune Locală (GAL-uri) sau alte structuri partenoriale formate în scopul sprijinirii dezvoltării durabile a unităților administrativ - teritoriale (UAT)
- Agenți și operatori economici în domenii precum: transport, comunicații (de date, informații și voce), utilități publice (alimentarea cu: apă, energie electrică, gaze naturale, energie termică, canalizarea și administrarea domeniului public)

Prioritatea 1.3. Dezvoltarea infrastructurii de educație, sănătate, sociale și situații de urgență la nivelul Regiunii Centru

Una dintre prioritățile Regiunii Centru pentru următoarea perioadă de finanțare 2014-2020 este acordarea unei atenții sporite asupra dezvoltării infrastructurii sociale, de educație și de sănătate. Cu toate ca în perioada 2007-2013 s-au alocat fonduri semnificative pentru extinderea, reabilitarea și modernizarea infrastructurii, aceste intervenții fiind punctuale, existând în foarte multe cazuri situații în care aceasta este învechită sau insuficient dezvoltată. Astfel, pentru următoarea perioadă de programare este necesară alocarea de fonduri de finanțare pentru aducerea acestor tipuri de infrastructuri la standardele Uniunii Europene.

Infrastructura de educație la nivelul Regiunii Centru este relativ bine dezvoltată, numărul total de unități preșcolare, școlare, liceale, postliceale, profesionale și de învățământ superior fiind de 1087 la finele anului 2011. Cele mai multe unități preșcolare, școlare și de învățământ superior au fost înregistrate în județele Brașov, Mureș și Sibiu, la polul opus situându-se județele Covasna și Harghita. Datorită scăderii natalității, în ultimii ani s-au desființat un număr relativ mare de unități școlare, de pildă în anul școlar 2010/2011 acesta s-a diminuat cu 53 față de anul anterior la nivelul întregii regiuni.

În multe localități rurale ale Regiunii Centru infrastructura educațională (grădinițe, școli cu clasele I-IV sau I-VIII) se află într-o situație necorespunzătoare, iar dotările de care dispun aceste unități de învățământ nu se ridică la cerințele actuale. O parte din aceste

școli au fost deja modernizate în ultimii ani, inclusiv prin finanțări europene, **celelalte urmând a fi modernizate în perioada viitoare**. O problemă cu care se confruntă adesea copiii din mediul rural este distanța mare pe care trebuie să o străbată pentru a ajunge la școală. Preconizăm soluționarea acestei probleme prin **susținerea dezvoltării programelor de transport școlar** acolo unde acestea lipsesc.

Cu toate că în perioada de programare 2007 -2013 au fost finanțate un număr relativ mare de proiecte, în prezent, la nivelul Regiunii Centru infrastructura de învățământ necesită investiții în reabilitarea, amenajarea, extinderea și modernizarea acesteia, atât în mediul urban cât și în cel rural.

În ultimul timp, omenirea se confruntă cu o mare transformare, o revoluție a informației, un rol important în acest proces jucându-l internetul și tehnologia. Din ce în ce mai mult se pune accentul pe proiectele și platformele de educație online, pentru acestea fiind nevoie de investiții financiare. În dezvoltarea infrastructurii de educație la nivelul Regiunii Centru pentru următoarea perioadă de programare ar trebui avute în vedere finanțarea unor proiecte care să permită accesul la educația online în special în zonele rurale cu accesibilitate redusă.

Un alt domeniu prioritar care are nevoie de investiții financiare majore la nivelul Regiunii Centru în următoarea perioadă de programare 2014-2020 este **infrastructura de sănătate**.

La nivelul Regiunii Centru infrastructura sanitară era compusă la finele anului 2011 dintr-o rețea de unități sanitare formată din 58 de spitale, 61 de policlinici, 23 de dispensare, 1488 de cabinete de medicină generală și de familie, 1404 de cabinete stomatologice, 1014 de cabinete de specialitate, 963 de farmacii și puncte farmaceutice și 394 de laboratoare medicale. La nivel de județ cele mai multe unități sanitare sunt în Brașov și Mureș, iar cele mai puține în Covasna și Harghita. În Regiunea Centru, față de anul 2005, în anul 2011 s-a înregistrat o creștere a unităților sanitare cu excepția cabinetelor medicale de medicină generale (în județele Brașov, Mureș și Sibiu). În anul 2011, la inițiativa Guvernului României, din motive de reducere a cheltuielilor, au fost desființate în România 67 de spitale dintre care 8 în Regiunea Centru: câte 3 spitale în județele Alba și Brașov și câte un spital în județele Mureș și Sibiu. În Regiunea Centru cel mai important spital este cel din Târgu Mureș fiind atât un centru medical cât și un centru universitar. De asemenea, importante centre medicale sunt și spitalele din Brașov și Sibiu.

Pentru cele mai multe unități sanitare sunt necesare lucrări de reabilitare a clădirilor, precum și lucrări de înnoire a echipamentelor existente și de achiziționare de noi echipamente medicale performante și utile derulării activităților specifice. Multe sate din Regiunea Centru și în special mediul rural din zonele montane izolate se confruntă cu o lipsă a infrastructurii de sănătate și a dotărilor din sistemul sanitar. Pentru

următoarea perioadă de finanțare sunt necesare alocări financiare în sistemul de sănătate, atât pentru reabilitarea, modernizarea și amenajarea unităților sanitare din regiune. În ce privește mediul rural, susținem ca prioritate regională pentru perioada 2014-2020 dezvoltarea infrastructurii de sănătate în aceste zone, în special a asistenței medicale primare și crearea unor centre medicale permanente la care să fie arondate una sau mai multe comune.

De asemenea, sunt necesare măsuri pentru stimularea cadrelor medicale în vederea perfecționării acestora și asigurării de servicii medicale de calitate. Statistic, amintim faptul ca la nivel regional, față de anul 2005 în 2011 s-a înregistrat o creștere a numărului de medici cu 11,6%, a numărului de stomatologi cu aproape jumătate (41,9%), iar a numărului de farmaciști cu o treime (29,8%). În ce privește personalul sanitar mediu acesta a înregistrat o scădere în 2011 față de acum 7 ani cu 3,1%. La nivel județean, există discrepanțe în ceea ce privește personalul sanitar mediu. De pildă în județul Brașov acesta a scăzut cu aproximativ un sfert (-23,5%), în schimb în județul Sibiu acesta a crescut cu un sfert (26,3%).

Un domeniu care a cunoscut o dezvoltare relativ ridicată la nivelul Regiunii Centru în perioada de programare 2007-2013 este **infrastructura socială**. Cu toate acestea, la nivel regional încă sunt nevoie de alocări financiare pentru extinderea, reabilitarea, amenajarea, modernizarea și echiparea infrastructurii de servicii sociale. De asemenea, sunt necesare finanțări pentru diferite programe și proiecte care vizează dezvoltarea, extinderea sau diversificarea serviciilor sociale asigurate atât de furnizori publici (direcții generale de asistență socială și protecția copilului și servicii publice de asistență socială), cât și de furnizori privați (asociații, fundații, culte religioase, persoane fizice autorizate, organizații cu scop lucrativ, alte entități în condițiile legii).

Principalele probleme sociale actuale la nivelul Regiunii Centru sunt: îmbătrânirea populației, extinderea fenomenului de sărăcie, șomaj pe termen lung ridicat, rata ridicată a șomajului în rândul tinerilor, incluziune redusă pe piața muncii, rată ridicată a abandonului școlar, procent ridicat de populație romă afectată de sărăcie, etc. Astfel, cele mai importante trei consecințe ale problemelor sociale la nivel regional sunt: diminuarea calității vieții, scăderea siguranței și securității sociale și reducerea coeziunii sociale.

Este important să amintim faptul că în anul 2012, la nivel național figurau în baza de date a Ministerului Muncii, Familiei și Protecției Sociale un număr de 3229 de furnizori acreditați de servicii sociale, dintre care cei mai mulți, puțin peste o cincime, fiind din Regiunea Centru (21,3%, reprezentând 690 de furnizori acreditați), urmată de Regiunea Nord - Est (607 furnizori acreditați). De asemenea, tot la nivel național, Regiunea Centru avea cel mai mare număr al instituțiilor de îngrijire rezidențială pentru bătrâni.

Pentru a contura o imagine sintetică în ceea ce privește infrastructura de servicii sociale la nivelul Regiunii Centru, amintim valorile celor mai importanți indicatori la nivel regional în 2012:

- 200 de centre rezidențiale pentru protecția copilului, cele mai multe fiind în Mureș (cele 77 de centre rezidențiale reprezentând aproximativ un sfert din cele la nivel regional), la polul opus fiind județele Sibiu (18) și Covasna (19).
- 70 de centre rezidențiale pentru persoane cu dizabilități, dintre care cele mai multe în județele Mureș (22) și Alba (20), iar cele mai puține în județele Covasna (2) și Brașov (4).
- 49 de centre rezidențiale pentru persoane vârstnice, reprezentând 15,2% din cele la nivel național (322 de centre). Cele mai multe centre rezidențiale (cămine) pentru vârstnici au fost identificate în județele Mureș (14), Sibiu (13) și Alba (11), la polul opus fiind județul Brașov (2).
- 22 cantine de ajutor social⁷, având în total o capacitate de 2600 de locuri și asigurând hrana pentru 1648 de persoane⁸. Din numărul total de cantine de ajutor social din România, Regiunea Centru deține o cincime din acestea (20,5%), ocupând primul loc, fiind urmată de Regiunea Nord - Est (17 cantine)

Un Indicator relevant în identificarea principalelor disparități în dezvoltarea socială este Indicele de Dezvoltare Socială Locală (IDSL)⁹ a cărui valoare numerică medie este de 76 pentru Regiunea Centru, indicând un nivel mediu superior de dezvoltare. Potrivit datelor statistice, cea mai mare pondere a populației rurale din Regiunea Centru, aproape o treime, trăiește în sate cu nivel maxim de dezvoltare, acest fapt reflectându-se pe mai multe nivele de dezvoltare privind condițiile de trai și calitatea vieții.

Un alt tip de infrastructură la nivelul Regiunii Centru care are nevoie în următorii ani de dotare, extindere sau modernizare este cea de **situații de urgență**. La nivelul Regiunii Centru implementarea sistemului de intervenție integrat, în conformitate cu principiile moderne, a început în județul Mureș încă din anul 1990, punându-se bazele Serviciului Mobil de Urgență, Reanimare, Descarcerare Mureș (SMURD). La nivelul Regiunii Centru infrastructura pentru situații de urgență era formată în anul 2011 din 171 de autospeciale și ambulanțe cu 52 mai multe față de anul 2005. La nivel de județ cele mai multe autospeciale pentru intervenții de urgență erau în 2011 în județul Brașov (40) și Mureș (35), iar cele mai puține în Covasna (17) și Alba (23).

La nivelul Regiunii Centru sunt necesare următoarele tipuri de investiții privind infrastructura de situații de urgență: consolidarea capacității de management a

⁷Finanțate de la bugetul local

⁸Număr mediu zilnic de beneficiari (persoane)

⁹ Dumitru Sandu, "Disparități sociale în dezvoltarea și în politica regională din România, Universitatea București", 2010, proiect de cercetare "Dezvoltarea capitalului comunitar din România", cod CNCIS-ID 2068

situațiilor de urgență, programe de modernizare a serviciilor suport de tehnologia informației pentru realizarea înștiințării, avertizării și alarmării în situații de protecție civilă, îmbunătățirea dotării cu mijloace de intervenție în situații de urgență și nu în ultimul rând perfecționarea pregătirii în domeniul situațiilor de urgență a factorilor implicați în gestionarea situațiilor de urgență.

Măsuri:

1.3.1. Creșterea calității sistemului de învățământ prin extinderea, reabilitarea, amenajarea, dotarea și modernizarea infrastructurii de educație

1.3.2. Diversificarea și creșterea calității și accesului populației la servicii de sănătate la standarde europene prin extinderea, reabilitarea, amenajarea, dotarea și modernizarea infrastructurii de sănătate

1.3.3. Creșterea incluziunii sociale și a calității vieții în rândul populației prin extinderea, reabilitarea, amenajarea, dotarea și modernizarea infrastructurii sociale

1.3.4. Creșterea siguranței publice și eficientizarea intervențiilor în situații de urgență prin extinderea, reabilitarea și modernizarea infrastructurii specifice

Beneficiari potențiali:

- Primăriile de orașe și municipii
- Primăriile de comune
- Consiliile județene
- Asociații de dezvoltare intercomunitare, Grupuri de Acțiune Locală (GAL-uri) sau alte structuri partenoriale formate în scopul sprijinirii dezvoltării durabile a unităților administrativ - teritoriale (UAT)
- Agenți și operatori economici în domenii precum: educație, sănătate, social și situații de urgență

Domeniul strategic 2. Creșterea competitivității economice, stimularea cercetării și inovării

Obiectivul strategic: Dezvoltarea economiei regionale bazate pe cunoaștere prin modernizarea și eficientizarea întreprinderilor, intensificarea cooperării economice și prin creșterea rolului cercetării–dezvoltării-inovării la nivelul economiei Regiunii Centru

Contextul economic regional

În perioada 1990-2000 Regiunea Centru a traversat o perioadă dificilă, de declin economic, pe fondul deteriorării principalelor echilibre macroeconomice și al inflației galopante. Procesul de restructurare economică a fost însoțit de o restrângere semnificativă sau de închidere a capacităților existente de producție, mineritul, chimia și metalurgia neferoasă fiind cele mai afectate ramuri economice. Începând cu anii 2000-2001, climatul economic s-a ameliorat, economia și-a reluat creșterea, iar anii 2006-2008 au adus consolidarea creșterii economice. Criza economică și financiară ce a debutat în a doua jumătate a anului 2008 a avut un impact negativ în ce privește nivelul investițiilor atât străine cât și autohtone, unele companii străine retrăgându-se sau reducându-și prezența în Regiunea Centru.

Nivelul atins în 2010 de cel mai relevant indicator al dezvoltării economice - **produsul intern brut/ locuitor în Regiunea Centru - reprezintă 45% din media UE27**, apropiindu-se de media națională și de nivelul înregistrat în unele regiuni din Ungaria, Polonia, Slovacia.

Un rol important în dezvoltarea economică l-au avut **investițiile străine**, soldul investițiilor străine directe cifrându-se la sfârșitul anului 2011 la 4,215 miliarde euro. Activitățile industriale spre care s-au îndreptat cele mai importante investiții sunt industria de prelucrare a lemnului, industria alimentară, industria materialelor de construcții, construcțiile de mașini.

Exporturile au avut o evoluție puternic ascendentă în ultimii 10 ani, valoarea acestora ajungând la aproape 5,8 miliarde euro în anul 2011, de 4,2 ori mai mare față de volumul exporturilor din Regiunea Centru în anul 2001.

Structura economică a Regiunii Centru a suferit modificări substanțiale în ultimii 10 ani. Ponderile unor sectoare economice de bază, precum agricultura, industria extractivă, industria prelucrătoare grea s-au redus mult, crescând în schimb ponderea

altor ramuri economice și a celor din sectorul terțiar cu precădere. Procesul nu este încheiat, fiind de așteptat ca această evoluție să continue și în următorii ani.

Activitate tradițională în Regiunea Centru, **agricultura** constituie până în zilele noastre principala ocupație și sursă de venit a locuitorilor din mediul rural. Orientată spre satisfacerea cererii interne, agricultura beneficiază de un potențial natural important și diversificat.

Economia Regiunii Centru păstrează încă un **profil industrial** vizibil ce poate fi evidențiat atât prin contribuția relativ ridicată a industriei la formarea produsului intern brut cât și prin ponderea semnificativă a populației ocupate în sectorul secundar al economiei.

Profilul industrial al regiunii este dat de industria construcțiilor de mașini și a prelucrării metalelor, chimică, materialelor de construcții, lemnului, extractiva, textilă și alimentară. Unitățile industriale sunt amplasate în general, în localitățile urbane, și în cazul multor orașe mici dau acestor localități un caracter monospécializat.

Sectorul serviciilor are o contribuție importantă la formarea produsului intern brut regional, având o dezvoltare semnificativă în ultimii ani. Domeniile care au înregistrat cele mai mari creșteri sunt transporturile (în special transporturile rutiere și cele aeriene), telecomunicațiile, sectorul financiar-bancar și de asigurări. Turismul, cu toate că a înregistrat o serie de progrese pe anumite segmente, cum ar fi agroturismul, nu reușește să valorifice încă importantul potențial turistic al regiunii.

O altă evoluție semnificativă în ultimii ani este **continuarea tendinței de polarizare economică la nivel regional**. Majoritatea activităților economice și îndeosebi cele cu o valoare adăugată brută ridicată se concentrează în orașele mari și în jurul acestora, în timp ce multe localități urbane mici (îndeosebi foste localități miniere sau orașe monoindustriale) și numeroase localități rurale au o situație economică foarte precară și în curs de deteriorare rapidă. Gradul de coeziune teritorială se menține scăzut, această situație regăsindu-se și la nivelul întregii țări.

Un proces economic recent este apariția **clusterelor economice**. În viziunea multor experți economici și oameni de afaceri, bazată și pe experiența altor economii europene, clusterelor pot impulsiona dezvoltarea economică și pot aduce o valoare adăugată mai mare. Până în prezent, în Regiunea Centru s-au format clusterelor în domeniile prelucrării lemnului, al biomasei, al electrotehnicii, al industriei alimentare, iar procesul de creare de clusterelor este de așteptat să ia amploare.

Cercetarea autohtonă joacă încă un rol redus în dezvoltarea economică, transferul rezultatelor și aplicarea lor în economie făcându-se încet și cu dificultate. Restabilirea unei legături puternice între cercetare și economie și creșterea inovării reprezintă mijloace ce asigură o dezvoltare durabilă a economiei Regiunii Centru, câteva inițiative

recente arătând că se dorește promovarea unui astfel de model de dezvoltare (Institutul de Cercetare Dezvoltare Inovare din cadrul Universității Transilvania din Brașov PRO-DD).

Considerată altă dată un atu al Regiunii Centru, **forța de muncă** nu se ridică întotdeauna la nivelul de pregătire necesar pentru o economie competitivă și în ultimul timp în multe domenii economice și în diferite zone ale Regiunii Centru începe să se facă simțită lipsa forței de muncă bine cu o înaltă calificare.

Motor al dezvoltării economice regionale, **întreprinderile mici și mijlocii** au înregistrat o dezvoltare susținută începând cu anul 1990, ajungând să reprezinte aproximativ 70% din efectivul de personal și din cifra de afaceri realizată de întreprinderile locale din industrie, construcții și servicii (cu excepția celor din sectorul bancar și de asigurări). Sectorul economic reprezentat de întreprinderile mici și mijlocii, care timp de mulți ani a fost un generator de creștere economică și locuri de muncă a suferit după 2008 o contracție sensibilă. În condițiile în care IMM-urile dispun, în general, de resurse financiare limitate și un spațiu redus de manevră economică, vulnerabilitatea acestora este mare, iar în cazul unei crize economice gradul în care sunt afectate crește semnificativ.

Dezvoltarea economică la nivel local și regional este susținută prin **crearea de structuri de afaceri** în cadrul cărora firmele să se bucure de anumite facilități și servicii specifice. În ultimii 15-20 ani s-a încercat crearea unei infrastructuri de afaceri moderne care să răspundă la cerințele specifice ale investitorilor formată din parcuri industriale și tehnologice, centre de afaceri, incubatoare de afaceri etc. Un loc important în cadrul structurilor de afaceri îl au parcurile industriale. Rolul parcurilor industriale este să stimuleze dezvoltarea economică, realizarea transferului tehnologic, atragerea de investiții și valorificarea resurselor umane ale zonei.

În Regiunea Centru funcționează în prezent 11 parcuri industriale. Șapte dintre acestea sunt în proprietate publică, 3 în proprietate privată și unul este în parteneriat public-privat. Alături de parcurile industriale, în Regiunea Centru funcționează câteva zone industriale, zone de dezvoltare economică, centre de afaceri și incubatoare de afaceri, dezvoltate prin inițiative publice sau private, iar nevoia de astfel de structuri de afaceri este departe de a fi acoperită.

Prioritățile specifice:

Prioritatea 2.1 Sprijinirea activităților de inovare și modernizare ale IMM-urilor, creșterea gradului de internaționalizare al IMM-urilor

Întreprinderile mici și mijlocii reprezintă aproximativ 70% din efectivul de personal și din cifra de afaceri realizată la nivelul Regiunii Centru de către întreprinderile locale din industrie, construcții și servicii, fiind unul din principalele motoare ale dezvoltării economice. Una din prolele majore ale IMM-urilor este nivelul relativ ridicat de vulnerabilitate al acestora. Dispunând, în general de resurse financiare limitate și de un spațiu redus de manevră economică, întreprinderile mici sunt mai puternic afectate în cazul unor crize economice majore.

O altă provocare la adresa IMM-urilor din regiune este creșterea gradului de modernizare și extinderea inovării. Deși există un interes real din partea întreprinderilor mici și mijlocii pentru inovarea și modernizarea proceselor de producție precum și a produselor și serviciilor oferite, capacitățile financiare și organizatorice ale acestor companii nu sunt suficiente pentru a le asigura un acces dorit la cele mai performante tehnologii.

Un punct slab al IMM-urilor din Regiunea Centru este gradul redus al participării companiilor autohtone în diversele rețele de cooperare economică la nivel european. Comparativ cu alte regiuni europene, se remarcă, de asemenea nivelul scăzut de atragere a fondurilor structurale europene sau a altor fonduri europene destinate întreprinderilor.

Din considerentele menționate mai sus reiese că una din prioritățile la nivel regional pentru perioada următoare este **continuarea și extinderea sprijinului pentru IMM-uri, îndeosebi pentru activitățile de inovare și modernizare și creșterea gradului de internaționalizare al acestora.**

Cu toate eforturile depuse până în prezent în vederea sprijinirii zonelor rămase în urmă, se constată continuarea tendinței de polarizare economică la nivel regional. Majoritatea activităților economice și îndeosebi cele cu o valoare adăugată brută ridicată se concentrează în orașele mari și în jurul acestora, în timp ce multe localități urbane mici din Regiunea Centru, îndeosebi foste localități miniere sau orașe monoindustriale, precum și numeroase localități rurale au actualmente o situație economică foarte precară sau în curs de deteriorare.

Viitorul acestor orașe mici afectate de restructurarea industrială depinde în bună măsură de identificarea corectă și de dezvoltarea unor noi domenii economice. Unele localități predominant miniere vor fi nevoite să se reorienteze rapid spre alte sectoare economice, în timp ce în altele, mineritul poate fi continuat în condiții de rentabilitate

economică și respectând deplin principiile unei dezvoltări socioeconomice durabile. Soluțiile cele mai bune pot fi găsite cu sprijinul comunității locale și prin implicarea mai eficientă a autorităților locale.

Complementar acțiunilor autorităților locale, este nevoie de un consistent **sprijin financiar, bine direcționat, oferit de nivelul regional și național prin diverse instrumente de finanțare pentru a stimula dezvoltarea economică în centrele urbane mici din Regiunea Centru afectate de procesele de restructurare industrială.**

Măsuri:

2.1.1. Sprijinirea activităților de inovare și modernizare ale IMM-urilor

2.1.2. Sprijinirea participării IMM-urilor la diverse rețele internaționale de cooperare economică

2.1.3. Sprijinirea IMM-urilor în vederea utilizării instrumentelor de finanțare europeană

2.1.4. Sprijin pentru regenerarea economică a orașelor mici (sub 20 mii locuitori)

Beneficiari potențiali:

- Întreprinderile mici și mijlocii din Regiunea Centru
- Structurile partenoriale formate în scopul sprijinirii dezvoltării economice a orașelor mici

Prioritatea 2.2 Extinderea și diversificarea infrastructurii regionale și locale de afaceri, a clusterelor și a rețelelor de cooperare economică

În ultimii 10-15 ani, în Regiunea Centru s-au creat mai multe structuri de sprijinire a dezvoltării afacerilor (parcuri industriale, incubatoare de afaceri, centre de afaceri). Actuala infrastructură de sprijinire a afacerilor din regiune acoperă doar parțial nevoile investitorilor. Geografic, infrastructura de afaceri este inegal răspândită (dacă luăm ca exemplu doar situația parcurilor industriale, se constă că majoritatea dintre acestea sunt amplasate în județul Brașov), iar rezultatele, privite în ansamblu, obținute de aceste structuri de sprijinire a afacerilor sunt modeste, volumul investițiilor atrase și numărul de locuri de muncă create fiind departe de așteptări. Pentru a impulsiona dezvoltarea unor noi afaceri în regiune trebuie avute în vedere extinderea infrastructurii actuale de sprijinire a afacerilor precum și diversificarea gamei de servicii oferite de către aceasta.

Aflate la început de drum, primele cluster de afaceri din Regiunea Centru, activând în domeniile energiilor alternative, prelucrării lemnului, industriei alimentare și industriei electrotehnice, au fost înființate la inițiativa câtorva firme și organizații

neguvernamentale. Având în vedere rolul important pe care aceste structuri de organizare a afacerilor îl pot avea în dezvoltarea economică a regiunii (a se vedea numeroasele exemple din alte țări europene) **se impune sprijinirea actualelor clustere și stimularea înființării altora noi.**

Conectarea economică a regiunii cu piața europeană se menține relativ scăzută și se caracterizează printr-un grad mare de „unilateralism” (fluxurile principale se derulează dinspre Europa spre Regiunea Centru). **Crearea unor rețele puternice de afaceri la nivel regional și interconectarea acestora cu rețelele europene de afaceri** ar putea reduce actualul decalaj economic pe care Regiunea Centru îl are față de alte regiuni europene.

Măsuri:

2.2.1. Extinderea infrastructurii regionale și locale de sprijinire a afacerilor și diversificarea gamei de servicii oferite

2.2.2. Extinderea și susținerea activităților clusterelor economice și a altor structuri și rețele de cooperare precum și a activităților de promovare economică

Beneficiari potențiali:

- Parcurile industriale
- Incubatoarele de afaceri
- Centrele de afaceri
- Clusterelor economice și de afaceri

Prioritatea 2.3. Dezvoltarea infrastructurii de cercetare, dezvoltare și inovare

Dezvoltarea sectorului cercetare - dezvoltare - inovare (CDI) este unul dintre factorii care pot potența competitivitatea la nivelul Regiunii Centru. La nivel regional se simte necesitatea întăririi legăturii dintre mediul de cercetare și cel de afaceri în perspectiva dezvoltării economiei bazate pe cunoaștere.

Infrastructura de cercetare la nivelul Regiunii Centru este relativ bine dezvoltată, fiind 13 instituții de învățământ superior care însumează 78 de facultăți. La nivel regional numărul total de studenți înscriși în anul universitar 2010-2011 era de peste 87500, dintre care jumătate la Universitatea Transilvania din Brașov. Celelalte centre universitare de cercetare funcționează în cadrul instituțiilor de învățământ superior: Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Universitatea de Medicină și Farmacie din Târgu Mureș, Universitatea „Petru Maior” din Târgu Mureș, Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, etc. de Infrastructura de cercetare, formată din facultăți, centre și institute de cercetare, acoperă o gamă largă domenii printre care cele mai importante sunt: științe economice, inginerie și tehnologii avansate, energii regenerabile și

biotehnologii, electrotehnică, mecanică, farmacie, medicină, dezvoltare teritorială, dezvoltare durabilă, topografie și geodezie, sociologie, științe exacte (matematică, fizică, chimie, etc.), tehnologia informației și comunicațiilor, ingineria mediului, arte teatrale, literatură, limbi moderne, drept, etc.

În prezent infrastructura de cercetare are nevoie de investiții în modernizarea de laboratoare de cercetare, amenajarea și dotarea de centre de cercetare și construirea sau extinderea de campusuri universitare. Este important să amintim faptul că în ultimii ani a crescut din ce în ce mai mult importanța și necesitatea cercetării, acest fapt resimțindu-se în creșterea numărului de salariați din activitatea de cercetare.

Subliniem astfel, importanța existenței până la orizontul anului 2020 a unei infrastructuri de cercetare modernizate și adecvate pentru a susține procesul în continuă creștere a cercetării, dezvoltării și inovării.

Astfel, în ceea ce privește cercetarea, dezvoltarea și inovarea, Strategia Europa 2020 a stabilit ca țintă de 3% din PIB-ul Uniunii Europene să fie investit în acest domeniu. La începutul anului 2011, în România sub 1% din PIB a fost alocat domeniului cercetării, dezvoltării și inovării, în timp ce media europeană era de două procente. Pentru atingerea țintei de aliniere la media europeană sunt necesare stabilirea unor direcții de acțiune care să vizeze: îmbunătățirea infrastructurii de cercetare, creșterea performanțelor sistemului de CDI și implicit creșterea calitativă a rezultatelor cercetărilor, stimularea creșterii investițiilor de CDI în sectorul privat, etc. De asemenea, este necesară dezvoltarea dimensiunii europene și internaționalizarea politicilor și programelor de CDI, facilitând integrarea cercetării românești în infrastructura europeană.

Unul dintre cele mai importante domenii care necesită investiții semnificative în următoarea perioadă de programare este inovarea, proces care are în centrul său colaborarea dintre cercetare și industrie. Este necesară dezvoltarea unei infrastructuri adecvate pentru transferul de tehnologie dintre mediul de cercetare și mediul economic, în prezent aceasta fiind la nivelul Regiunii Centru aproape inexistentă.

Este important să amintim faptul că atingerea unor standarde europene în ceea ce privește creșterea competitivității, dar și calitatea vieții ține în foarte mare măsură de progresul științei, trecerea la mijloace și tehnologii tot mai moderne și performante. Din acest punct de vedere, în următoarea perioadă de programare trebuie acordată o atenție dezvoltării infrastructurii de CDI nu numai a celei din cadrul instituțiilor de cercetare (universități, centre, institute de cercetare, etc.), ci mai ales a celor din diferite instituții publice și private din Regiunea Centru. Ne referim în mod special la cele din domeniul sănătății, în cadrul clinicilor și spitalelor fiind necesare înființarea, dezvoltarea, modernizarea, dotarea sau amenajarea de laboratoare de cercetare în diferite domenii sau specializări. La nivelul Regiunii Centru, alte instituții publice sau private care ar putea

beneficia de dezvoltarea sau crearea de infrastructuri de CDI sunt în special în domeniile: industrie, tehnologie, mediu, energie, agricultură, educație, asistență socială, etc.

Măsuri:

2.3.1. Dezvoltarea infrastructurilor de CDI prin reabilitarea, amenajarea, extinderea, modernizarea și dotarea acestora din cadrul entităților publice (universități, centre, institute de cercetare etc.) și private

2.3.2. Dezvoltarea de platforme de cooperare prin facilitarea creării de parteneriate între instituțiile de cercetare și prin sprijinirea parteneriatelor între instituțiile de cercetare, pe de o parte și companii și autorități publice, pe de altă parte

2.3.3. Extinderea participării active a instituțiilor de cercetare din Regiunea Centru în rețelele europene create în cadrul **ERA (European Research Area), Horizon 2020** și a altor programe similare și dezvoltarea de parteneriate cu instituții de cercetare din străinătate

Beneficiari potențiali:

- Institute de cercetare, stațiuni de cercetare
- Universitățile prin institutele și centrele de cercetare din cadrul acestora
- Structurile parteneriale constituite în scopul sprijinirii cercetării

Prioritatea 2.4 Sprijinirea dezvoltării infrastructurii de transfer tehnologic, a centrelor de inovare și a spin-off-urilor și start-up-urilor inovative

Cu toate că există resurse semnificative la nivel regional în domeniul cercetării (câteva institute de cercetare, mai multe universități dintre care menționăm Universitatea Transilvania din Brașov - una din cele mai puternice universități cu profil tehnic din România, precum și Universitatea de Medicină și Farmacie din Târgu Mureș și Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu, rezultatele din cercetarea teoretică și aplicată ajung greu în sfera economică. Transferul tehnologic, în general, către potențialii beneficiari din sectorul economic este la un nivel nesatisfăcător, acest lucru afectând competitivitatea economică a firmelor din Regiunea Centru.

Există însă și premise bune pentru reluarea și întărirea legăturilor între Cercetare și Mediul de afaceri. La Universitatea Transilvania din Brașov s-au făcut câțiva pași importanți în direcția refacerii legăturii cu economia care pot face din această instituție una din cele mai puternice platforme de cercetare și transfer tehnologic din România. În

același timp, trebuie amintit faptul că în ultimii 10-15 ani s-au creat mai multe centre de cercetare în diverse domenii în toate universitățile din Regiunea Centru.

Pornind de la această situație și de la prioritatea asumată la nivel național și european de a crește rolul cercetării-inovării în economie, se impune ca prioritate regională pentru următoarea perioadă de programare, **crearea și susținerea mai multor centre de transfer tehnologic precum și a unor centre de inovare puternice în domeniile de interes pentru regiune.**

Dezvoltarea entităților economice bazate pe cercetare și pe valorificarea rezultatelor cercetării (e.g. spin-off-uri, start-up-uri inovative, companii active în domeniul cercetării) se găsește într-un stadiu incipient în Regiunea Centru. Aceste companii trebuie sprijinite pentru a-și aduce o contribuție importantă la dezvoltarea unei economii regionale mai competitive, bazată pe informație și cunoaștere.

Măsuri:

2.4.1. Dezvoltarea centrelor de transfer tehnologic și a centrelor de inovare

2.4.2. Sprijinirea entităților economice bazate pe cercetare (spin-off-uri, start-up-uri inovative, companii active în domeniul cercetării)

Beneficiari potențiali:

- Centrele de transfer tehnologic, indiferent de statutul juridic
- Companii cu activitate în domeniul cercetării

Domaniul Strategic 3. Protecția mediului înconjurător, creșterea eficienței energetice, stimularea utilizării surselor alternative de energie

Obiectivul strategic: Protecția mediului înconjurător, dezvoltarea infrastructurii tehnice, conservarea biodiversității, diminuarea efectelor schimbărilor climatice și prevenirea riscurilor naturale, utilizarea resurselor regenerabile de energie, precum și îmbunătățirea eficienței energetice în sectorul public, casnic și economic la nivelul Regiunii Centru

Consecințele multiple ale poluării au determinat, în ultimele decenii, ca protecția mediului să devină una dintre cele mai importante și mai serioase probleme ale umanității. Datorită dezvoltării economice, presiunea asupra capacității planetei de a răspunde cerințelor în materie de resurse și de absorbție a poluării e în continuă

creștere. Astfel, societatea trebuie să facă eforturi pentru a reduce impactul negativ exercitat de creșterea economică asupra mediului înconjurător.

Dezvoltarea durabilă, satisfacerea nevoilor prezentului fără a le compromite pe cele ale generațiilor viitoare, este un obiectiv fundamental, recunoscut prin tratate la nivel mondial. În vederea atingerii acestui obiectiv trebuie ca politicile economice, sociale și de mediu să fie abordate într-un spirit de sinergie, la toate nivelurile. În esență, dezvoltarea durabilă include protecția mediului, iar protecția mediului condiționează dezvoltarea durabilă.

Un rol determinant în domeniul protecției mediului și dezvoltării durabile, l-au avut până în prezent, trei conferințe mondiale: Conferința Națiunilor Unite privind Mediul Înconjurător (Stockholm, 5-16 iunie 1972), Conferința Mondială a ONU pentru Mediu și Dezvoltare (Rio de Janeiro, 3-14 iunie 1992) și Summit-ul mondial pentru dezvoltare durabilă (Johannesburg, 26 august - 4 septembrie 2002). De asemenea, Tratatul de la Maastricht din 1992 evidențiază protecția mediului ca o prioritate cheie pentru Uniunea Europeană.

Un rol esențial în dezvoltarea armonioasă, echilibrată și durabilă a Regiunii Centru îl joacă protecția și conservarea mediului înconjurător, acesta fiind suportul vieții pe Pământ. Pentru următoarea perioadă de finanțare 2014-2020 sunt necesare alocări financiare, la nivelul Regiunii Centru, în mai multe domenii ale mediului înconjurător în special: protecția mediului înconjurător, conservarea biodiversității, diminuarea efectelor schimbărilor climatice și prevenirea riscurilor naturale, extinderea utilizării resurselor alternative de energie și îmbunătățirea eficienței energetice în sectorul economic și în cel casnic.

Având în vedere că resursele neregenerabile de energie sunt pe cale de epuizare și pentru ca Uniunea Europeană să ajungă la o pondere a energiei din surse regenerabile de energie în consumul final brut de energie de 20% până la orizontul anului 2020, s-au stabilit obiective naționale obligatorii pentru fiecare stat membru, incluzând România, pentru care obiectivul național este de 24%. Astfel, România trebuie să creeze un cadru legal și mecanisme de direcționare a fondurilor europene în valorificarea surselor regenerabile de energie. Este important să amintim faptul că Regiunea Centru dispune de un potențial ridicat în ceea ce privesc sursele regenerabile de energie, cel mai mare potențial deținându-l biomasa.

Mai mult decât atât, conform angajamentelor europene, România trebuie să își îmbunătățească eficiența energetică cu 19% și să reducă emisiile de gaze cu efect de seră cu 20% până în anul 2020.

Priorități specifice

Prioritatea 3.1 Protecția mediului înconjurător și amenajarea, extinderea sau modernizarea infrastructurii tehnice

O imagine sintetică a mediului înconjurător din Regiunea Centru presupune o analiză succintă a principalilor factori naturali, în special aspecte privind calitatea aerului, a apei și a solului.

Calitatea aerului este una dintre cele mai importante aspecte cu privire la calitatea factorilor de mediu, aceasta fiind în ultimii ani afectată de poluare. Pe termen scurt și mediu, efectele poluării aerului dăunează sănătății umane și aduc prejudicii ecosistemelor în special. Pe termen lung, poluarea aerului afectează mediul înconjurător prin: efectul gazelor de seră, distrugerea stratului de ozon, ploii acide, prezența micropoluantilor și a particulelor în suspensie. La nivelul Regiunii Centru cele mai importante emisii de substanțe poluante care au depășit în ultimii ani cantitatea maximă admisibilă sunt: formaldehidă (SC Kronoșpan SA, Sebeș, județul Alba) și amoniacul (SC AZOMUREȘ SA, Târgu Mureș, județul Mureș).

Element indispensabil vieții, resursa de apă reprezintă bogăția vitală pentru dezvoltarea economică și socială a omenirii. **Calitatea apei** este direct influențată de factorii antropici și naturali. La nivelul Regiunii Centru evoluția calității apelor a fost monitorizată și înregistrată la aproximativ 500 de surse de apă și 15 lacuri. În toate județele regiunii s-a înregistrat o stare ecologică bună la peste jumătate din sursele de apă, excepție făcând județul Sibiu (18,2%). De asemenea, aproximativ jumătate din populația județelor este racordată la rețeaua de apă potabilă (Sibiu - 56,8%, Alba – 2,5%, Mureș - 49%, Covasna - 44,6%, Harghita - 40%, iar județul Brașov nu dispune de date statistice). La nivelul Regiunii Centru, sursele majore de poluare a apelor de suprafață aparțin următoarelor activități economice: industria extractivă, captare și prelucrare apă pentru alimentare (stații de epurare, ape uzate orășenești), prelucrări chimice, industrial de prelucrare a lemnului, industria metalurgică și construcții de mașini, etc.

La nivelul Regiunii Centru principalele presiuni asupra **calității solurilor** sunt date de aplicarea îngrășămintelor și a produselor fitosanitare (pesticide). Principalii factori de degradare a solurilor din Regiunea Centru sunt: eroziunea (pe suprafețe relativ mari), alunecările de teren, inundațiile, acidifierea, compactarea, excesul de umiditatea, gleizarea, pseudogleizarea, seceta periodică și sărăturarea (pe suprafețe foarte mici). Cele mai critice zone sub aspectul deteriorării solurilor sunt: perimetrele vechi și actuale de exploatare a zăcămintelor miniere (iazuri de decantare și halde de steril) din județele Alba și Harghita, perimetrul de exploatare a hidrocarburilor din zona Ghelița din județul Covasna, perimetrul din zona activității și influenței operatorului SC SOMETRA SA Copșa Mică din județul Sibiu, etc.

În ceea ce privește **infrastructura tehnică de mediu** din Regiunea Centru aceasta este insuficientă sau necesită lucrări de reabilitare sau de modernizare.

În urma evaluării situației apelor uzate din Regiunea Centru s-a constatat poluarea receptorilor naturali de către următoarele obiective: stațiile de epurare orășenești care evacuează ape uzate insuficient epurate în receptorii naturali, inexistența stațiilor de epurare pentru unele localități urbane și rurale, lipsa rețelelor de racordare la sistemul centralizat de canalizare și stații de preepurare ineficiente pentru activități industriale. De asemenea, la nivel regional este necesară construcția, reabilitarea, extinderea sau modernizarea nu numai a stațiilor de tratare a apei potabile, ci și a rezervoarelor de apă și a surselor de apă potabilă.

În ceea ce privește regularizarea albiilor, construirea de rigole și canale de evacuare a apelor, la nivelul Regiunii Centru infrastructura aferentă acestora este slab dezvoltată, necesitând ample lucrări de extindere, reabilitare sau modernizare.

De mare importanță este și îmbunătățirea sistemului de prognoză, ameliorare și informarea populației precum și creșterea capacității de răspuns în caz de accidente cu impact asupra calității factorilor de mediu.

În ultimii ani, la nivelul Regiunii Centru s-a înregistrat o tendință de creștere a ponderii deșeurilor municipale în totalul deșeurilor generate, datorită evoluției sociale și economice, a creșterii nivelului de trai și a posibilităților de consum ale populației. La nivel de județ, cea mai mare cantitate de deșeuri municipale a fost înregistrată în județul Brașov, acesta fiind mai populat și mai dezvoltat din punct de vedere industrial.

Una dintre probleme o constituie **colectarea selectivă a deșeurilor, transportul și reciclarea acestora**, la nivelul Regiunii Centru fiind foarte puține stații de sortare și reciclare a acestora.

În Regiunea Centru, deșeurile industriale provenite din activitățile de minerit, metalurgie neferoasă, prelucrarea lemnului, industrie chimică, agricultură, au o pondere de peste 85% din totalul deșeurilor generate și depozitate în cele 6 județe ale regiunii.

Măsuri:

3.1.1. Protecția mediului înconjurător, la nivelul componentelor majore (aer, apă, sol) prin sprijinirea acțiunilor ce vizează diminuarea poluării generate de activitățile economice

3.1.2. Susținerea colectării selective a deșeurilor, creșterea gradului de recuperare și reciclare a deșeurilor la nivel județean și regional

3.1.3. Construcția, amenajarea, extinderea, reabilitarea sau modernizarea infrastructurii tehnice de mediu (de pildă: stații de epurare, stații de preepurare, rezervoare de apă, surse de apă potabilă, rigole pentru regularizarea albiilor râurilor, etc.)

Beneficiari potențiali:

- Agenți și operatori economici, companii, societăți comerciale
- Primăriile de orașe și municipii
- Primăriile de comune
- Autorități publice la nivel județean și regional
- Asociații de dezvoltare intercomunitare, Grupuri de Acțiune Locală (GAL-uri) sau alte structuri partenoriale formate în scopul sprijinirii dezvoltării durabile a unităților administrativ - teritoriale (UAT)

Prioritatea 3.2 Conservarea biodiversității

Biodiversitatea, varietatea vieții pe Pământ, a înregistrat o diminuare constantă în ultimii ani, trăgând un semnal de alarmă asupra calității vieții și a ecosistemelor. În urma efectelor negative generate diminuarea biodiversității, Uniunea Europeană se angajează ca până în anul 2020 să protejeze și să stopeze pierderea biodiversității. În ultimii 25 de ani Uniunea europeană a construit o vastă rețea de 26.000 de arii protejate în toate țările membre care dețin 18% din suprafața terestră a Uniunii Europene.

Regiunea Centru dispune de un capital natural deosebit, pe teritoriul acesteia regăsindu-se 3 din cele 5 regiuni biogeografice ale României: bioregiunea alpină, continentală și mici insule cu vegetație stepică.

Din numărul total al siturilor Natura 2000 declarate în România, 21,5% sunt pe teritoriul Regiunii Centru (114), având un grad de acoperire de aproximativ 35 % din suprafață. Din totalul siturilor Natura 2000 din Regiunea Centru 23 sunt arii de protecție specială avifaunistică, iar 91 sunt situri de importanță comunitară. De asemenea, la nivel regional au fost identificate 52 de habitate de interes comunitar și 269 de specii prioritare¹⁰.

Potrivit informațiilor din Raportul anual privind starea mediului în Regiunea Centru 2011, pe teritoriul regiunii sunt 192 de arii naturale care beneficiază de un statut legal de protecție la nivel național: 3 parcuri naționale, 1 parc natural, 156 rezervații naturale, 2 arii de protecție avifaunistică și 28 monumente ale naturii. Printre cele mai importante arii protejate se numără Parcul Național Piatra Craiului, Parcul Național Cheile Bicazului - Hășmaș, Parcul Național Călimani și Parcul Natural Apuseni.

Principalele cauze ale pierderii de biodiversitate din Regiunea Centru sunt: supraexploatarea speciilor și habitatelor, schimbări în densitatea populațiilor, pierderea de suprafețe de habitat natural, pierderea suprafețelor din habitatul speciilor, fragmentarea habitatelor, proliferarea speciilor invazive și deteriorarea ecosistemelor și poluarea.

¹⁰ Raportul Anual privind Starea Mediului în Regiunea 7 Centru 2011

Măsuri:

3.2.1. Protecția, conservarea sau refacerea diversității biologice pentru situri Natura 2000 sau diferite arii naturale care beneficiază de un statut legal de protecție

3.2.2. Conservarea și protecția biodiversității din habitatele naturale, în special a celor forestiere

Beneficiari potențiali:

- Asociații, fundații, agenții și alte structuri în scopul protecției mediului înconjurător
- Primăriile de orașe și municipii
- Primăriile de comune
- Autorități publice la nivel județean și regional
- Asociații de dezvoltare intercomunitare, Grupuri de Acțiune Locală (GAL-uri) sau alte structuri partenoriale formate în scopul sprijinirii dezvoltării durabile a unităților administrativ - teritoriale (UAT)

Prioritatea 3.3 Diminuarea efectelor schimbărilor climatice și prevenirea riscurilor naturale

Domeniu de mare actualitate, diminuarea efectelor schimbărilor climatice și prevenirea riscurilor naturale, reprezintă o prioritate la nivelul Comisiei Europene, formulându-se în acest sens o serie de directive. Unul din principalele obiective ale Strategiei Europa 2020 este reducerea cu 20% a emisiilor de gaze cu efect de seră (sau chiar cu 30%, în condiții favorabile) față de nivelurile înregistrate în 1990 .

Schimbările climatice sunt cauzate în mod direct sau indirect de activitățile umane, care determină schimbarea compoziției atmosferei globale. Cercetările științifice naționale și internaționale au evidențiat faptul că cei mai periculoși poluanți atmosferici sunt: dioxidul de sulf (SO₂), oxizii de azot (NO₂), monoxidul de carbon (CO), dioxidul de carbon (CO₂), ozonul (O₃), compușii organici volatili (COV), metale grele, pulberile sedimentabile (praf), pulberile în suspensie (fungine, fum). Încălzirea globală este un fenomen unanim acceptat de comunitatea științifică internațională, fiind deja evidențiat de analiza datelor observaționale pe perioade lungi de timp.

Încălzirea globală implică în prezent două probleme majore pentru omenire:

- necesitatea reducerii drastice a emisiilor de gaze cu efect de seră, în vederea stabilizării nivelului concentrației acestor gaze în atmosferă, care să împiedice

- influența antropică asupra sistemului climatic și să dea posibilitatea ecosistemelor naturale să se adapteze în mod natural
- necesitatea adaptării la efectele schimbărilor climatice, avându-se în vedere că aceste efecte sunt deja vizibile și inevitabile din cauza inerției sistemului climatic, indiferent de rezultatul acțiunilor de reducere a emisiilor

În Regiunea Centru, ca de altfel la nivelul întregii țări, cele mai mari cantități de emisii de CO₂ sunt generate de sectorul energetic, transporturi și consumul rezidențial, fiind astfel necesare implementarea unor măsuri și acțiuni de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră. Dintre gazele cu efect de seră emise în atmosferă în perioada 2003-2011 la nivelul Regiunii Centru, cele mai mari procente sunt deținute de dioxidul de carbon (CO₂) – 69%, dioxidul de azot (N₂O) – 22% și metanul (CH₄) – 9%.

Având în vedere că emisiile rezultate din energie reprezintă aproape 80% din totalul la nivel european a emisiilor de gaze cu efect de seră, utilizarea eficientă a energiei poate aduce o contribuție importantă la realizarea unei economii cu emisii scăzute de carbon și combaterea schimbărilor climatice.

În ce privește riscurile naturale, Regiunea Centru se confruntă cu procese geomorfologice pe suprafețe destul de mari, în special eroziunea de suprafață și alunecări de teren în zonele de deal și de munte. În perioadele de primăvară și toamnă la nivel regional sunt destul de frecvente inundațiile și viiturile, în special pe râurile mici. Schimbările climatice din ultimii ani au avut un impact negativ asupra Regiunii Centru, acestea amplificând riscurile naturale induse de secetă (în perioada de vară, zone extinse din regiune s-au confruntat cu secete, afectând agricultura), inundații, furtuni, grindină, etc.

În următoarea perioadă de programare este necesară sprijinirea autorităților locale în elaborarea strategiilor proprii privind combaterea schimbărilor climatice la nivel local. De asemenea, este nevoie de elaborarea și implementarea de strategii și planuri de acțiune privind adaptarea la efectele schimbărilor climatice, contribuind astfel la reducerea vulnerabilității la efectele schimbărilor climatice.

Măsuri:

3.3.1. Creșterea gradului de siguranță prin prevenirea și reducerea riscurilor naturale în special prin crearea și dezvoltarea infrastructurii adecvate de prevenire a acestora

3.3.2. Diminuarea efectelor schimbărilor climatice prin implementarea de politici și acțiuni specifice

Beneficiari potențiali:

- Asociații, fundații, agenții și alte structuri în scopul protecției mediului înconjurător
- Agenți și operatori economici, companii, societăți comerciale
- Primăriile de orașe și municipii
- Primăriile de comune
- Autorități publice la nivel județean și regional

Prioritatea 3.4 Creșterea utilizării resurselor alternative de energie

La nivelul Uniunii Europene actualul sistem energetic este puternic dependent de combustibili fosili, peste jumătate din consumul de energie primară fiind importat. Caracterul epuizabil în timp al combustibililor fosili, poluarea produsă prin arderea acestora și accentuarea efectului de seră care conduce la încălzirea globală a impus identificarea și altor resurse de energie, regenerabile și inepuizabile. Astfel, la nivelul Uniunii Europene s-au formulat o serie de politici și măsuri privind utilizarea resurselor regenerabile de energie.

Pentru România, ținta prevăzută pentru anul 2020 de Directiva 2009/28/CE este de 24% ca pondere a energiei din surse regenerabile în consumul final brut de energie, aceasta reprezentând o creștere de 6,2% față de anul de referință 2005 (valoarea de referință pentru 2005 este de 17,8%). Pentru a-și îndeplini obiectivul stabilit corespunzător anului 2020, România va trebui să valorifice 63,5% din potențialul total al surselor regenerabile de energie de care dispune.¹¹

La nivelul Regiunii Centru cel mai mare potențial al surselor regenerabile de energie îl deține biomasa, urmată de micro-hidroenergia și energia solară, la polul opus fiind energia eoliană și energia geotermală.

Biomasa este resursa energetică care poate fi valorificată de pe cea mai mare suprafață din Regiunea Centru. Culturile energetice se pretează condițiilor de climă, relief și sol din Depresiunea Transilvaniei, iar suprafața forestieră este foarte mare în regiune, datorită prezentei unor diviziuni importante ale Carpaților Orientali, Meridionali și Munților Apuseni.

Exceptând potențialul hidro, potențialul resurselor energetice regenerabile este destul de puțin exploatat. În ultima perioadă prin inițiativele autorităților locale și regionale și ale mediului privat s-au făcut pași importanți în direcția valorificării potențialului energetic alternativ. Biomasa (deșeurii lemnoase și agricole) și micro-hidroenergia sunt resursele de energie regenerabilă cu cel mai mare potențial de valorificare în Regiunea Centru. Conform unui studiu elaborat de Institutul ICEMENERG SA din București,

¹¹ <http://www.dae.gov.ro/admin/files/Tinta%20surse%20regenerabile%20de%20energie.pdf>

potențialul energetic al biomasei din Regiunea Centru este estimat la 20277 Tj/an, cca 22% din acesta fiind reprezentat de potențialul biomasei forestiere. Județul Mureș are cel mai ridicat potențial energetic al biomasei, urmat de județele Alba și Sibiu. Harghita este singurul județ al Regiunii Centru în care potențialul din biomasa forestieră este preponderent (71% din total).

Două sisteme hidrografice importante, Mureșul și Oltul, oferă un potențial hidroenergetic care poate fi valorificat în zonele unde relieful se caracterizează prin pante accentuate (peste 7 grade), debitul acestor râuri și a afluenților săi depășind 60-70 m³/s (Oltul cu afluenți precum Cibin, Sadu, etc.). Potențialul micro-hidroenergetic poate fi valorificat pe sectoare importante ale Oltului dar și a afluenților acestuia (Cibin, Râul Negru, etc.), Arieșului și Sebeșului care sunt afluenți ai Mureșului. Cel mai mare potențial micro-hidroenergetic se afla în județul Harghita.

Potențialul energetic solar poate fi valorificat în toate unitățile de relief din Regiunea Centru, cel mai mare potențial fiind în Podișul Transilvaniei. În zona montană potențialul solar poate fi valorificat în zonele cu versanți cu orientare sudică.

În ceea ce privește valorificarea energiei eoliene, în zona montană s-au identificat câteva zone cu potențial: Munții Făgăraș, Munții Cindrel, Munții Șureanu, munții vulcanici din zona estică a regiunii, masive din Munții Apuseni. În zonele de culoar depresionar (aparitia calmului atmosferic), depresiuni intramontane, cea mai mare parte a Podișului Transilvaniei potențialul eolian este foarte redus sau nu se poate vorbi de o posibilă valorificare a sa.

În prezent valorificarea și utilizarea resurselor regenerabile de energie implică investiții foarte costisitoare în tehnologie, în Regiunea Centru fiind destul de puține proiecte care au ca principal obiectiv utilizarea resurselor alternative de energie. În Regiunea Centru cele mai multe investiții au fost în centrale care folosesc biomasa și micro-hidrocentrale (de exemplu, la Zetea în județul Harghita, Arpașu de Sus în județul Sibiu).

Măsuri:

3.4.1. Producerea și creșterea utilizării resurselor regenerabile de energie prin promovarea potențialului resurselor alternative de energie

3.4.2. Utilizarea surselor regenerabile de energie prin susținerea investițiilor în soluții energetice alternative pentru instituții publice, mediul privat și persoane fizice

Beneficiari potențiali:

- Agenți și operatori economici, companii, societăți comerciale
- Persoane fizice

- Asociații, fundații, agenții și alte structuri în scopul protecției mediului înconjurător
- Primăriile de orașe și municipii
- Primăriile de comune
- Autorități publice la nivel județean și regional
- Asociații de dezvoltare intercomunitare, Grupuri de Acțiune Locală (GAL-uri) sau alte structuri partenoriale formate în scopul sprijinirii dezvoltării durabile a unităților administrativ - teritoriale (UAT)

Prioritatea 3.5 Îmbunătățirea eficienței energetice în sectorul public, casnic și economic

Reducerea consumului de energie și eficiența energetică este unul din principalele obiective ale Uniunii Europene. Sprijinul Uniunii Europene pentru îmbunătățirea eficienței energetice se va dovedi decisiv pentru competitivitate, securitatea aprovizionării și respectarea angajamentelor asumate în cadrul Protocolului de la Kyoto privind schimbările climatice. Există un potențial semnificativ de reducere a consumului, în special în sectoarele mari consumatoare de energie, cum sunt clădirile, industria producătoare și transporturile.

Energia joacă un rol esențial în economie atât în ce privește cererea cât și oferta. Privită prin prisma cererii, energia este unul din produsele pe care consumatorul decide să le cumpere pentru a-și maximiza utilitatea. Privită prin prisma ofertei, energia este un factor cheie de producție alături de capital, forța de muncă și materia primă, jucând un rol vital în dezvoltarea economică și socială a țărilor și regiunilor fiind un factor cheie în asigurarea creșterii economice și a standardului de viață.

Sectorul energetic trebuie să facă față principalelor provocări ce se manifestă la nivel intern și global: securitatea alimentării cu energie, creșterea competitivității economice și reducerea impactului asupra mediului înconjurător.

Potrivit datelor la nivel național publicate de Institutul Național de Statistică activitățile economice dețin o pondere de 70% din consumul final de energie, iar populația 30%. Industria și construcțiile realizează aproximativ 40% din consumul energetic național, transporturile și comunicațiile 19%, în timp ce agricultura deține aproximativ 1% din consumul energetic.

Creșterea economică înregistrată în ultimul deceniu a determinat și o creștere a consumului de energie atât în sectorul economic cât și casnic. Datele publicate de Institutul National de Statistică arată că aproximativ jumătate din consumul final de energie electrică înregistrat la nivel național s-a realizat în industrie, iar consumul rezidențial deține un sfert din total, celelalte sectoare economice având ponderi mult mai scăzute (transporturile și agricultura).

În ceea ce privește structura consumului de energie termică, consumul rezidențial înregistrează o preponderență netă (trei sferturi), fiind urmat de consumul sectorului industrial și de construcții (o cincime), celelalte domenii având împreună aproximativ 10% din consumul final de energie termică.

În ceea ce privește consumul de energie electrică în industrie, metalurgia, industria chimică și a produse din materiale nemetalice sunt cele mai energofage ramuri industriale. Raportul dintre ponderea acestor ramuri în consumul de energie al industriei și contribuția lor la formarea valorii adăugate brute din industrie este de 5,4 ori respectiv 4,8 și 3,6 ori.

Regiunea Centru dispune de un important potențial energetic, valorificat prin câteva termocentrale cu o putere instalată medie sau mare, funcționând pe bază de gaze naturale sau cărbune inferior și prin hidrocentralele amplasate pe valea Sebeșului, pe cursul mijlociu al Oltului și al unor mici afluenți ai acestuia.

Potrivit datelor disponibile, obținute de la cei mai importanți producători de energie care activează în Regiunea Centru, puterea instalată a grupurilor electrogene totalizează aproximativ 1660 MW, reprezentând aproximativ 8% din puterea instalată la nivel național, din care 30% reprezintă energia instalată în hidrocentrale. Producția de energie electrică obținută în Regiunea Centru totalizează aproximativ 4200 GWh (7% din producția României), din care aproximativ 27% reprezintă energia produsă în hidrocentrale. Aceste date nu includ puterea instalată și producția de energie electrică realizată de centralele de capacitate mică, indiferent de sursele utilizate, ponderea lor în total fiind neglijabilă.

La baza dezvoltării industriei energetice locale au stat bogatele zăcăminte de gaz metan din Podișul Transilvaniei și în mai mică măsură zăcămintele de lignit din zona Baraolt.

Sectorul clădirilor este un mare consumator de energie și contribuie major la emisiile de gaze cu efect de seră. Dacă ne referim la volumul agentului termic produs și distribuit, în Regiunea Centru este cea mai redusă cantitate de agent termic (4,4%), pe primele locuri la nivel național fiind Regiunea București-Ilfov (37,36%) și Regiunea Sud-Est (15,14%).¹²

Potrivit datelor statistice din 2011, în Regiunea Centru sunt 580.849 de clădiri (11,35% din numărul total la nivel național) și 989.960 de locuințe (11,19 % din numărul total la nivel național).

Directiva privind performanța energetică a clădirilor - EPBD (2010/31/UE și 2002/91/CE abrogat) a impus standarde stricte de performanță energetică și o serie de alte cerințe pentru clădirile noi și existente. Odată cu eliminarea subvențiilor pentru termoficare de la autoritățile centrale, procentul de gospodării va crește destul de puternic în anii următori. La nivelul Regiunii Centru 23,7% din familii cheltuiesc mai mult de un sfert din

¹² Provocări și oportunități pentru sistemul de furnizare centralizată a energiei termice din România, 2011

venituri pentru încălzire dacă subvențiile vor fi eliminate, iar 30,9% din familii cheltuiesc mai mult decât 20% din venituri.¹³

La nivel regional este necesar în următoarea perioadă de programare inițierea, sprijinirea și dezvoltarea de proiecte și politici ce vizează îmbunătățirea eficienței energetice în toate cele trei sectoare: public, economic și casnic. În acest sens, este necesară inițierea și implementarea de campanii de informare cu scopul de a crește gradul de conștientizare la nivel regional cu privire la importanța eficienței energetice.

Având în vedere faptul că unii dintre cei mai mari consumatori de energie sunt operatorii economici, este necesar ca în următoarea perioadă de programare operatorii industriali și economici să fie încurajați și sprijiniți în achiziționarea de echipamente performante cu consum redus de energie.

De asemenea, o atenție deosebită trebuie acordată sprijinirea proiectelor și programelor ce vizează reabilitarea termică a clădirilor publice și locuințelor în vederea creșterii eficienței energetice a acestora.

Un accent crescut va trebui pus pe dezvoltarea "orașelor verzi", prin dezvoltarea iluminatului public din surse regenerabile de energie, modernizarea transportului urban pe baza folosirii biocarburanților cu emisii reduse de gaze cu efect de seră, etc. Proiecte privind eficientizarea iluminatului public și dezvoltarea unui transport local durabil sunt necesare nu numai în mediul urban cât și rural.

Măsuri:

3.5.1. Îmbunătățirea eficienței energetice la operatorii industriali și economici prin achiziționarea de echipamente cu consum redus de energie

3.5.2. Îmbunătățirea eficienței energetice la sistemele de încălzire/răcire în locuințele individuale și instituții publice

3.5.3. Creșterea eficienței energetice prin reabilitarea termică a locuințelor și clădirilor publice

3.5.4. Eficientizarea iluminatului public în mediul urban și rural

3.5.5. Eficientizarea transportului urban durabil

Beneficiari potențiali:

- Operatori industriali și economici, companii, societăți comerciale
- Persoane fizice

¹³ PNUD, Proiectul: Îmbunătățirea eficienței energetice în comunitățile și gospodăriile cu venituri reduse în România, 2011

- Asociații, fundații, agenții și alte structuri în scopul protecției mediului înconjurător
- Primăriile de orașe și municipii
- Primăriile de comune
- Instituții și autorități publice la nivel local, județean și regional
- Asociații de dezvoltare intercomunitare, Grupuri de Acțiune Locală (GAL-uri) sau alte structuri partenoriale formate în scopul sprijinirii dezvoltării durabile a unităților administrativ - teritoriale (UAT)

Domeniul strategic 4. Dezvoltarea zonelor rurale, sprijinirea agriculturii și silviculturii

Obiectivul strategic: Dezvoltarea durabilă a zonelor rurale din Regiunea Centru prin valorificarea potențialului natural și uman al acestora

Spațiul rural al Regiunii Centru: probleme - cheie și potențial de dezvoltare

Conceptul de rural și termenii asociați – scurtă clarificare

În anul 2010, Uniunea Europeană a adoptat o tipologie revizuită a zonelor urbane/rurale. Tipologia agreată de Uniunea Europeană stabilește 3 categorii de regiuni: regiuni predominant rurale, regiuni intermediare și regiuni predominant urbane. Această metodologie ia în calcul atât densitatea populației cât și prezența unor centre urbane mari și ponderea acestora în populația totală a regiunii. Conform acestei tipologii, pentru nivelul teritorial 3 (NUTS 3), 2 județe din Regiunea Centru (Brașovul și Sibiu) se încadrează în grupa regiunilor intermediare, iar celelalte 4 în grupa regiunilor predominant rurale.

Din motive ce țin de disponibilitatea datelor și de coerența strategiei, conceptul de zonă rurală (localitate rurală) utilizat în acest document se bazează doar pe legislația românească actuală, respectiv pe prevederile Legii nr. 2/1968 privind organizarea administrativ - teritorială a României, cu modificările și completările ulterioare și ale Legii 350 /2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismului. Potrivit datelor statistice de la finele anului 2012, în **Regiunea Centru sunt 357 de comune și 1788 de sate.**

Decalaje economice și sociale majore față de mediul urban

Situația demografică în zonele rurale ale Regiunii Centru. Tendințe demografice inegale în plan teritorial, proces rapid de îmbătrânire demografică

Numărul populației rurale din Regiunea Centru totalizează **1 028 971 locuitori**, reprezentând **40,8% din totalul populației regiunii** la nivelul anului 2011. Cele mai ridicate procentaje ale populației rurale se înregistrează în județele Harghita și Covasna

(56,4% respectiv 50,2%), iar cele mai scăzute în județele Brașov și Sibiu (26,8% respectiv 33,4%).

Unul din fenomenele interesante constatate în ultimii ani este acela de „re-ruralizare”, proces determinat în principal de migrația dinspre mediul urban spre mediul rural. Acest fenomen are atât cauze economice (creșterea costului vieții în orașe și pierderea locurilor de muncă au determinat un număr important de persoane - pensionari cu pensii mici, persoane active rămase fără un loc de muncă - să se mute în mediul rural) cât și cauze sociale (tendința tinerelor familii de a se stabili în zonele periurbane, în localități formal rurale, dar care dispun de o bună infrastructură edilitară).

Față de situația populației la nivel general, indicatorii demografici calculați numai pentru mediul rural pun în evidență anumite **dezechilibre între grupele mari de vârstă**: astfel, raportul de dependență demografică totală era de 53% în mediul rural comparativ cu 42% pentru ambele medii rezidențiale, iar raportul de dependență demografică a vârstnicilor: 25% în mediul rural comparativ cu 20% pentru mediile rezidențiale întrunite.

Începând cu anul 1991, populația din mediul rural din Regiunea Centru a înregistrat în fiecare an rate negative ale sporului natural, cea mai scăzută valoare atingându-se în 1996 (-3,7‰). Această evoluție a fost determinată atât de modificarea comportamentului procreativ al populației cât și de modificarea treptată a structurii pe grupe de vârste a populației, prin diminuarea ponderii populației feminine de vârstă fertilă. La această situație se adaugă migrația internă și externă, care înregistrează de asemenea un sold puternic negativ și afectează cu precădere populația tânără.

Previziunile demografilor arată o înrăutățire în următorii ani a indicatorilor demografici din mediul rural din Regiunea Centru (scădere accentuată a numărului populației, creșterea dezechilibrelor între grupele de vârstă).

Niveluri scăzute ale ratelor de activitate și de ocupare a populației din mediul rural

Conform datelor Institutului Național de Statistică, rata de activitate a populației în vârstă de muncă din mediul rural din Regiunea Centru era de 50,4% în anul 2011, sensibil mai redusă decât cea înregistrată în mediul urban – 64,2%. De asemenea, **rata de ocupare a populației în vârstă de 15-64 ani din zona rurală a Regiunii Centru se situează la un nivel scăzut** (45,4% în anul 2011), fiind de asemenea vizibil inferioară celei înregistrate în mediul urban – 56,6%. Aceste valori sunt departe de rata - țintă de ocupare, stabilită prin **Strategia Europa 2020** (75% din populația de 20-64 ani). Rata redusă de ocupare în mediul rural are multiple cauze: lipsa locurilor de muncă disponibile, nivelul redus de diversificare al economiei rurale (dependența masivă de o singură activitate – agricultura), lipsa spiritului antreprenorial și a cunoștințelor necesare inițierii și conducerii unei afaceri, lipsa unor măsuri eficiente de stimulare a creării de noi locuri de muncă pe durată lungă în mediul rural, nivelul scăzut de pregătire profesională

și o concordanță redusă între oferta profesională a sistemului educativ și cerințele în continuă schimbare ale pieței forței de muncă, nivelul incipient al formării profesionale pe parcursul întregii vieți.

Economia zonelor rurale din Regiunea Centru. Trăsături specifice

Principala caracteristică a zonelor rurale din România este dependența masivă de o singură ramură economică - agricultura. Agricultura de semi-subzistență practică în mare parte din zonele rurale ale Regiunea Centru se caracterizează prin predominanța exploatațiilor agricole de dimensiuni mici, forța de muncă îmbătrânită, ponderea scăzută a muncii mecanizate în procesul de producție și, bineînțeles, o valoare scăzută a veniturilor obținute. Pădurile reprezintă o altă resursă economică importantă, însă prin valorificarea incompletă a masei lemnoase se obțin mai puține venituri decât în majoritatea țărilor europene iar prin exploatarea într-o manieră nesustenabilă se pune în pericol dezvoltarea economică durabilă a zonelor împădurite.

O situație atipică se întâlnește în comunele din preajma marilor orașe ale regiunii care beneficiază de o infrastructură edilitară relativ dezvoltată, o economie puternică și diversificată (întreprinderi industriale moderne, servicii, depozite, zone comerciale moderne), aceste localități funcționând ca o extindere de facto a orașelor propriu-zise.

Turismul rural și agroturismul în Regiunea Centru . Potențial ridicat , valorificare scăzută

Regiunea Centru dispune de un potențial turistic deopotrivă bogat și divers, valorificat doar parțial în prezent. Turismul rural a înregistrat o dinamică spectaculoasă în ultimii 20 ani, numărul pensiunilor turistice și agroturistice din Regiunea Centru depășind 1000, iar cel al locurilor de cazare oferite ajungând la aproape 19 000. Regiunea Centru deține 37,9% din pensiunile agroturistice ale României și 34,4% din pensiunile turistice. În prezent, zonele cu cel mai dezvoltat agroturism din Regiunea Centru sunt: Bran – Moeciu – Fundata, Mărginimea Sibiului, Zona Arieșului superior (Albac – Gârda - Arieșeni - Avram Iancu - Vidra), Zona Săcele - Întorsura Buzăului, Valea Hârtibaciului, Valea Oltului și câteva zone mai restrânse: Rimetea-Colțești, Corund - Praid, cetăți/biserici fortificate, etc.

Situația actuală a agriculturii în Regiunea Centru. Potențialul agricol important, producții agricole scăzute.

Suprafața agricolă a Regiunii Centru este de 1869,4 mii hectare, reprezentând 54,8% din suprafața totală a regiunii și 12,8% din suprafața agricolă a României. După modul de folosință, structura suprafeței agricole se prezintă astfel: arabil 38,6%, pășuni 34,2%, fânețe 26%, vii și pepiniere viticole 0,5%, livezi și pepiniere pomicele 0,7%.

Parcul de tractoare și mașini agricole din Regiunea Centru număra, în anul 2011, 24053 tractoare agricole fizice, 19472 pluguri pentru tractor, 7235 semănători mecanice, 3980

combine autopropulsate, alte utilaje agricole. În anul 2008 s-au aplicat 34040 tone îngrășăminte chimice pe o suprafață totală de 615758 hectare, reprezentând cca 1/3 din suprafața agricolă a regiunii).

Valoarea producției agricole a Regiunii Centru, în anul 2011, a fost de 8793 milioane lei, reprezentând 11,5% din valoarea producției agricole a României. Sectorul vegetal deține 65,3% din totalul producției agricole a regiunii, comparativ cu 70,8% la nivel național. Sectorul privat are o pondere covârșitoare – 97,7 % din valoarea producției agricole regionale.

Ponderea agriculturii în PIB a scăzut vertiginos în ultimii ani, de la 19,3% în 1993 la 6,8% în 2010, aceeași evoluție înregistrându-se și la nivel național. Se remarcă ponderea mare a consumului intermediar în totalul producției agricole atât la nivel regional (53,6%, valoare apropiată de cea înregistrată la nivel național) **Populația ocupată în agricultură la sfârșitul anului 2011 număra 244 mii persoane**, reprezentând 24,2% din totalul populației ocupate a regiunii (față de 29,2% la nivelul întregii țări).

Productivitatea muncii în agricultură calculată pentru anul 2010 era de 3,6 ori mai redusă comparativ cu nivelul productivității pe ansamblul economiei regionale. Este greu de stabilit o tendință pe termen mediu a productivității muncii în agricultură, deoarece producția și implicit productivitatea sunt influențate puternic de variațiile climatice, semnificativ în acest sens fiind anii 2000 și 2007, în care s-au înregistrat secete puternice.

Exporturile de produse agricole din Regiunea Centru se mențin la valori încă scăzute, deși în ultimii ani se înregistrează un reviriment al acestora. Cu toate acestea balanța externă a comerțului cu produse agroalimentare este puternic dezechilibrată, valoarea importurilor fiind de 2,4 ori mai mare decât cea a exporturilor. Brașovul, Alba și Covasna sunt principalele județe exportatoare de produse agroalimentare, în ultimul județ, grupa mărfurilor agroalimentare deținând 7,2% din totalul exporturilor la nivelul județului.

Industria alimentară a cunoscut o dezvoltare remarcabilă în ultimii ani în toate județele Regiunii Centru. Disponibilitatea și varietatea materiei prime locale, existența unei piețe locale de desfacere de dimensiuni apreciabile, orientarea unei bune părți a consumatorilor către produsele autohtone sunt atuuri importante valorificate de către investitorii în domeniu.

Silvicultura și exploatarea forestieră

Pădurile sunt una dintre cele mai importante bogății ale Regiunii Centru. **Vegetația forestieră acoperă 36,5% din suprafața regiunii**, constituind principala resursă economică a locuitorilor din localitățile montane și asigurând un bun echilibru ecologic. Predomină pădurile de foioase (54% din suprafață), urmate de cele de rășinoase. Cu un volum de 4,4 milioane mc de lemn recoltat în anul 2011, Regiunea Centru este al doilea

bazin de recoltare forestieră al României și prima regiune în ce privește producția de cherestea.

Prioritățile specifice:

Prioritatea 4.1. Eficientizarea activităților agricole prin modernizarea exploatațiilor agricole, dezvoltarea serviciilor și logisticii agricole și susținerea activităților de prelucrare a produselor agricole

Fragmentarea excesivă a producției agricole, producțiile individuale reduse, variabilitatea acestora, costurile ridicate de transport al produselor agricole, alături de lipsa, în multe cazuri a certificării produselor determină scăderea interesului marilor procesatori pentru produsele agricole locale. Costurile ridicate de producție, lipsa unor reglementări economice favorabile (de ex. stabilirea unor prețuri minime de intervenție) și concurența puternică din partea importatorilor sunt de asemenea obstacole ce limitează accesul micilor producători pe piața internă. **Modernizarea activităților agricole prin susținerea investițiilor în domeniu (achiziționare de mașini și echipamente agricole moderne, materialelor biologice de calitate, construcții agricole) și sprijinirea agriculturii „verzi” se constituie ca prioritate majoră a perioadei următoare.**

Suprafața amenajată pentru irigații în Regiunea Centru la sfârșitul anului 2008 era de 15045 hectare, din care doar 961 hectare au fost efectiv irigate. **Sprijinirea dezvoltării sistemelor locale de irigații** devine o necesitate pe măsură ce efectele schimbărilor climatice sunt tot mai puternic resimțite.

Valorificarea producției agricole constituie una din problemele cele mai importante cu care se confruntă majoritatea producătorilor agricoli. Lipsa de organizare a producătorilor, insuficienta dezvoltare a structurilor specifice și a pieței agricole interne precum și insuficienta reglementare a relației producător - vânzător induc o stare de permanentă nesiguranță în ce privește valorificarea produselor agricole obținute. Cei mai afectați sunt micii producători agricoli, care formează marea majoritate a producătorilor agricoli și dețin cea mai mare parte din suprafețele agricole. Una din problemele majore cu care se confruntă aceștia este lipsa unor sisteme locale sau regionale de colectare a produselor agricole precum și insuficiența spațiilor adecvate de stocare. Lipsa asociațiilor, a organizațiilor de profil precum și imaturitatea piețelor de produse agricole limitează accesul micilor producători și îi pun adesea într-o poziție de inferioritate în relațiile comerciale cu marii intermediari de produse agricole sau cu retailerii importanți.

De asemenea, există un număr semnificativ de mici producători agricoli care au reușit să-și aducă exploatația agricolă în zona profitabilității, fie prin procesarea propriilor

produse, de multe ori sub marca unor produse tradiționale sau produse ecologice. **Crearea și modernizarea centrelor logistice, sprijinirea înființării rețelelor de distribuție și a serviciilor aferente sunt măsuri ce vor contribui la depășirea obstacolelor prezente în valorificarea producției agricole. Trebuie stimulate, de asemenea investițiile în unități de procesare de capacitate mică și mijlocie care să prelucreze producția agricolă locală.**

Deși numeroasă, populația ocupată în agricultură are o vârstă medie ridicată, fiind formată, de cele mai multe ori din persoane fără o pregătire de specialitate adecvată, fapt resimțit mai acut la asimilarea noilor tehnologii de producție. De asemenea, celor mai multor conducători de exploatații agricole individuale le lipsesc cunoștințele de bază în domeniul organizării afacerilor. **Profesionalizarea agriculturii prin sprijinul material acordat specialiștilor agricoli (ingineri agronomi, medici veterinari etc.) și tinerilor fermieri se impune ca una din prioritățile perioadei 2014-2020.**

Măsuri:

4.1.1. Modernizarea exploatațiilor agricole prin susținerea investițiilor în domeniu

4.1.2. Sprijinirea dezvoltării sistemelor locale de irigații

4.1.3. Crearea și modernizarea centrelor logistice pentru agricultură

4.1.4. Dezvoltarea centrelor de servicii pentru agricultură

4.1.5. Crearea și modernizarea unităților mici și mijlocii de procesare a produselor agricole situate în mediul rural

4.1.6. Susținerea tinerilor fermieri și a specialiștilor agricoli

Beneficiari potențiali

- Producătorii agricoli individuali
- Societățile agricole
- Societățile comerciale care desfășoară activități agricole sau de prestări servicii pentru agricultură
- Societățile comerciale cu activitate în domeniul industriei alimentare și a băuturilor
- Tinerii care inițiază o afacere în domeniul agricol
- Structurile partenoriale constituite în vederea sprijinirii agriculturii

Prioritatea 4.2. Valorificarea superioară, într-o manieră durabilă, a potențialului silvic regional

Pădurile sunt una dintre cele mai importante bogății ale Regiunii Centru. Vegetația forestieră acoperă 36,5% din suprafața regiunii, constituind principala resursă economică a locuitorilor din localitățile montane și asigurând un bun echilibru ecologic. Predomină pădurile de foioase (54% din suprafață), urmate de cele de rășinoase. Cu un volum de 4,4 milioane mc de lemn recoltat în anul 2011, Regiunea Centru este al doilea bazin de recoltare forestieră al României și prima regiune în ce privește producția de cherestea. Județele Harghita și Mureș ocupă primele două locuri la nivel regional în ce privește volumul de lemn în anul 2011. În ultimii ani, s-a trecut tot mai mult la exploatarea complexă a lemnului, incluzând aici utilizarea în scop energetic a reziduurilor provenite în urma exploatării forestiere. **Modernizarea exploatărilor silvice, dezvoltarea infrastructurii specifice (ex. drumuri forestiere) și sprijinirea utilizării în scop energetic a reziduurilor forestiere sunt măsuri prin care pot fi susținute comunitățile din zonele montane având bogat potențial silvic.**

Alături de funcția lor economică, pădurile îndeplinesc o importantă funcție de păstrare a unui mediu curat și sănătos. Interesul economic privind exploatarea forestieră trebuie subordonat interesului major de păstrare a echilibrului ecosistemului Regiunii Centru.

Astfel, preocuparea pentru exploatarea rațională a pădurii, ținând cont de capacitatea acesteia de regenerare, este de natură să permită dezvoltarea durabilă a regiunii și prezervarea unui mediu curat și sănătos pentru generațiile următoare. **În viitor vor trebui susținute acțiunile de împădurire și reîmpădurire a zonelor fragile din punct de vedere ecologic.**

Măsuri:

- 4.2.1.** Modernizarea exploatațiilor silvice prin susținerea achiziționării de mașini și echipamente specifice
- 4.2.2.** Dezvoltarea infrastructurii de transport forestier
- 4.2.3.** Stimularea utilizării în scop energetic a reziduurilor forestiere și agricole
- 4.2.4.** Susținerea acțiunilor de împădurire și întreținere a pădurilor

Beneficiari potențiali:

- Companii cu activitate în domeniul exploatării și prelucrării primare a lemnului
- Persoane fizice sau juridice (inclusiv autorități publice) care dețin păduri
- Ocoale silvice
- Companii care valorifică în scop energetic biomasa forestieră

- Persoane fizice sau juridice (inclusiv autorități publice) care dețin terenuri pretabile pentru împădurire
- Structuri partenariale constituite în vederea protejării și exploatării durabile a pădurii

Prioritatea 4.3. Creșterea atractivității economice și diversificarea activităților economice în localitățile rurale din Regiunea Centru

Principala caracteristică a zonelor rurale din România este dependența masivă de o singură ramură economică - agricultura. Agricultura de semi-subsistență practică în mare parte din zonele rurale ale Regiunea Centru se caracterizează prin predominanța exploatațiilor agricole de dimensiuni mici, forța de muncă îmbătrânită, ponderea scăzută a muncii mecanizate în procesul de producție și, bineînțeles, o valoare scăzută a veniturilor obținute. Pădurile reprezintă o altă resursă economică importantă, însă prin valorificarea incompletă a masei lemnoase se obțin mai puține venituri decât în majoritatea țărilor europene iar prin exploatarea într-o manieră nesustenabilă se pune în pericol dezvoltarea economică durabilă a zonelor împădurite. În fine, turismul reprezintă o alternativă economică prea puțin exploatată în prezent. Cele câteva localități rurale care au reușit valorificarea atuurilor naturale și antropice în domeniul turismului pot constitui modele de urmat pentru multe alte localități din regiune ce dispun de un real potențial turistic. Regiunea Centru dispune de un potențial turistic deopotrivă bogat și divers, valorificat doar parțial în prezent. Prin punerea în valoare a potențialului turistic al zonelor rurale din Regiunea Centru se va crea o alternativă viabilă la activitatea economică preponderentă a locuitorilor din mediul rural, agricultura. Dezvoltarea turismului va antrena totodată dezvoltarea altor domenii economice și sociale (infrastructura de transport, industriile artizanale, industria agroalimentară, diverse servicii) generându-se astfel un efect multiplicator în economia locală.

Măsurile de stimulare a afacerilor în domenii economice neagricole (turism, servicii, industrii artizanale etc.) concomitent cu dezvoltarea competențelor profesionale și îmbunătățirea cunoștințelor antreprenoriale ale locuitorilor din mediul rural vor contribui la reducerea dependenței de activitățile agricole, creșterea ocupării și dezvoltarea economică a spațiului rural.

Măsuri:

4.3.1. Susținerea afacerilor în domenii economice neagricole

4.3.2. Îmbunătățirea cunoștințelor antreprenoriale ale locuitorilor din mediul rural

4.3.3. Promovarea utilizării instrumentelor geomatice pentru creșterea atractivității zonelor rurale

Beneficiari potențiali:

- Întreprinderile mici și mijlocii din mediul rural ce desfășoară activități economice neagricole
- PFA din mediul rural ce desfășoară activități economice neagricole
- Persoane rezidente în mediul rural care conduc sau inițiază o afacere într-un domeniu neagricol

Prioritatea 4.4. Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare a localităților rurale din Regiunea Centru

În ciuda progreselor înregistrate în ultimii ani, infrastructura de utilități publice în localitățile rurale ale regiunii continuă să fie subdezvoltată. Din cele 357 comune ale Regiunii Centru, doar 253 (70,9% din total) erau racordate în anul la rețelele publice de alimentare cu apă potabilă, 106 comune (29,7 %) dispuneau de instalații de canalizare publică și în 191 comune (53,5% din comunele Regiunii Centru) exista rețea de distribuție a gazelor naturale. Trebuie menționat faptul că datele statistice utilizate sunt disponibile doar la nivel de unitate administrativ-teritorială (comună) și nu reflectă situația la nivel de sat.

În vederea reducerii decalajelor între mediile rezidențiale în ce privește dezvoltarea și pentru îmbunătățirea standardului de viață al locuitorilor și creșterea atractivității localităților rurale se impune deci, **continuarea și extinderea programelor actuale ce vizează dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare în toate zonele rurale ale Regiunii Centru.**

Măsuri:

4.4.1. Extinderea și modernizarea rețelelor de apă potabilă

4.4.2. Extinderea și modernizarea rețelelor de canalizare

4.4.3. Extinderea și modernizarea serviciilor de colectare și gestionare a deșeurilor menajere

4.4.4. Dezvoltarea rețelei de drumuri comunale

Beneficiari potențiali:

- Unitățile administrativ-teritoriale din mediul rural

- Companii cu activitate în domeniul colectării și gestionării deșeurilor menajere

Prioritatea 4.5. Dezvoltarea infrastructurii sociale, cultural-recreative și susținerea dezvoltării comunitare

Dezvoltarea preconizată în următorii ani a serviciilor sociale din mediul rural impune o redimensionare a infrastructurii sociale actuale. În perioada 2014-2020, în mod evident, **vor trebui sprijinite investițiile ce vizează reabilitarea, modernizarea și extinderea infrastructurii sociale în comunele Regiunii Centru.**

Nu în ultimul rând, este nevoie de **refacerea și dezvoltarea infrastructurii cultural-recreative din mediul rural**. O bună parte din această infrastructură este degradată sau este utilizată în diverse alte scopuri, fiind necesare intervenții pentru refuncționalizare. Proiectele de dezvoltare teritorială începute în anii anteriori pornind de la o abordare de tipul „Leader”, bazată pe inițiativa locală și conlucrarea factorilor interesați, au luat treptat amploare, iar primele rezultate sunt încurajatoare. De aceea, în perioada următoare, **se va intensifica sprijinul pentru acțiunile integrate de tipul „Leader”, începând de la activarea cooperării intra și intercomunitare până la sprijinirea inovației în cadrul proiectelor de dezvoltare integrată.**

Măsuri:

- 4.5.1.** Reabilitarea, modernizarea și extinderea infrastructurii sociale din mediul rural
- 4.5.2.** Reabilitarea, modernizarea și extinderea infrastructurii cultural-recreative din mediul rural
- 4.5.3.** Sprijinirea cooperării între diverși actori și comunități rurale în cadrul unor acțiuni integrate vizând dezvoltarea teritorială

Beneficiari potențiali:

- Unitățile administrativ-teritoriale din mediul rural
- Grupurile de Acțiune Locală
- ONG –urile active în domeniul dezvoltării comunitare
- Structurile partenoriale constituite în vederea sprijinirii dezvoltării integrate a localităților rurale

Domeniul strategic 5. Creșterea atractivității turistice regionale, sprijinirea activităților culturale și recreative

Obiectivul strategic: Dezvoltarea sectorului turistic și a sectoarelor economice conexe prin valorificarea potențialului natural și antropic al Regiunii Centru și susținerea activităților culturale și recreative

Turismul – factor cheie al dezvoltării regionale

Turismul este una din ramurile economice care au cunoscut cea mai rapidă expansiune în ultimele decenii. Beneficiile economice ale industriei turistice sunt multiple. Industria turistică generează un număr semnificativ de locuri de muncă, iar investițiile în acest domeniu au o durată de amortizare relativ scurtă. Economia locală, în ansamblu, beneficiază ca urmare a dezvoltării turismului. Turiștii creează o cerere suplimentară de servicii și bunuri de consum, stimulând astfel sectorul terțiar al economiei (serviciile, comerțul, industriile artizanale etc). În același timp, localitățile turistice tind să aibă o infrastructură edilitară și de servicii mai dezvoltată. Sectorul transporturilor și sectorul imobiliar sunt alte două ramuri importante ce au de câștigat prin dezvoltarea turismului. Trebuie avute în vedere, de asemenea, avantajele indirecte obținute prin creșterea vizibilității și a interesului pentru acele regiuni care înregistrează un mare aflux de turiști.

Dacă în prezent ponderea turismului în produsul intern brut este redusă atât la nivel național cât și la nivel regional (cca 2-3%), pe termen mediu aceasta se poate dubla cu ușurință, chiar și fără extinderea structurii de primire turistică. În Regiunea Centru, indicele de utilizare netă a capacității de cazare a scăzut de la aproape 55% în anul 1990 la cca 23,6% în anul 2012, ceea ce înseamnă că, în medie, locurile de cazare rămân neocupate 9 luni pe an.

Potențialul turistic al Regiunii Centru

Cu o natură extrem de generoasă și un patrimoniu cultural de o mare valoare, Regiunea Centru dispune de un potențial turistic ridicat și diversificat. Fără a încerca o separare netă între formele de turism practicate în Regiunea Centru, considerăm utilă o analiza diferențiată a acestora. Din majoritatea cercetărilor și studiilor elaborate până în prezent a rezultat concluzia că **formele de turism cu cel mai ridicat potențial de dezvoltare sunt: turismul montan, turismul balnear, turismul cultural și turismul rural.**

Turismul montan beneficiază în Regiunea Centru de condiții naturale excepționale, aproape jumătate din suprafața regiunii fiind ocupată de arealele montane. Diversitatea peisagistică, ariile naturale protejate, cu numeroase specii endemice de floră și faună, traseele rutiere spectaculoase, stațiunile montane fac din Regiunea Centru prima regiune a țării din punctul de vedere al potențialului turistic montan. În acest sens,

menționăm faptul că Regiunea Centru include părți însemnate din suprafața a 6 din cele 28 de parcuri naționale sau naturale ale României și cuprinde numeroase alte arii protejate și rezervații naturale.

Turismul cultural dispune de resurse însemnate, cu o mulțime de obiective valoroase ce împânzesc teritoriul regiunii și câteva repere arhitectonice binecunoscute (ansamblul bisericilor fortificate, castelul Bran, cetatea Sighișoara, Sibiu, Brașov, Alba Iulia etc.) precum și festivaluri tradiționale de prestigiu (Pelerinajul de Rusalii de la Șumuleu-Ciuc, Târgul de Fete de pe Muntele Găina). Distanța relativ mică dintre obiectivele turistice culturale favorizează integrarea acestora în diferite circuite tematice.

Intrat după 1990 într-o perioadă de declin, *turismul balnear* începe să fie reconsiderat și revalorizat în ultimii ani, acesta putând redeveni în perioada următoare una din formele preferate de turism, inclusiv pentru piața externă. În acest sens, amintim faptul că România deține o treime din izvoarele de apă minerale ale Europei, multe dintre acestea fiind localizate în Regiunea Centru. Accentuarea procesului de îmbătrânire demografică va face ca numărul de turiști ce optează pentru această formă de turism să crească semnificativ. În același timp, diversificarea ofertei turismului balnear, dezvoltarea componentei de agrement și a celei de wellness și spa sunt în măsură să aducă noi categorii de turiști (tineri, sportivi, turiști care caută „distracția”).

Turismul rural atrage îndeosebi familiile cu copii, care caută relaxarea într-un mediu liniștit și sănătos. Pe lângă turiștii din România, de această formă de turism sunt atrași și turiștii străini interesați de cultura românească, aceasta fiind un mijloc direct de cunoaștere a civilizației tradiționale autentice. Turismul rural a înregistrat o dinamică spectaculoasă în ultimii 20 ani, numărul pensiunilor turistice și agroturistice din Regiunea Centru depășind 1000, iar cel al locurilor de cazare oferite ajungând la peste 18 000.

Turismul de afaceri s-a dezvoltat cu precădere în marile orașe și în câteva stațiuni ce oferă un înalt confort de cazare și dispun de facilitățile tehnice necesare.

Structurile de primire și fluxul turistic

Baza materială a turismului din Regiunea Centru cuprindea în anul 2012, 1526 unități de cazare, dintre care 269 hoteluri și moteluri, 429 pensiuni turistice și 594 pensiuni agroturistice, restul fiind alte tipuri de unități turistice. Capacitatea de cazare existentă, la 31 iulie 2012, era de 53787 locuri, ceea ce îi conferă regiunii poziția a doua pe țară. Capacitatea de cazare în funcțiune, de 15459,2 mii locuri-zile.

Numărul total de turiști cazați în anul 2012 (1640,4 mii, ceea ce reprezintă 21,4% din totalul turiștilor cazați în România), situează Regiunea Centru pe primul loc la nivel național. Ponderea turiștilor străini în 2012 era de 18% la nivelul regiunii (21,6% la nivel național). Durata medie a șederii turiștilor în regiune în 2012 - de 2,2 zile - este mai redusă decât la nivel național (2,5 zile), înregistrându-se diferențe notabile între județe.

Baza materială a turismului din Regiunea Centru cuprindea în anul 2012, 1526 unități de cazare, dintre care 269 hoteluri și moteluri, 29 hosteluri, 49 cabane, 109 vile și bungalouri, 429 pensiuni turistice și 594 pensiuni agroturistice, restul fiind alte tipuri de unități turistice. Densitatea unităților de cazare, la 100 kmp, este, în Regiunea Centru, de 4,48 față de 2,45 la nivel național. În cadrul regiunii, valoarea acestui indicator variază între 1,81 unități/100kmp în județul Alba și 12,06 unități/100kmp în județul Brașov.

Regiunea Centru deține 37,9% din pensiunile agroturistice ale României, 34,4% din pensiunile turistice și 33,6% din numărul cabanelor. În județul Brașov se găsește unul din cele șase sate de vacanță de care dispune turismul românesc.

Prioritățile specifice:

Prioritatea 5.1. Punerea în valoare a patrimoniului natural și antropic

Patrimoniul natural

Teritoriul Regiunii Centru cuprinde în totalitate sau doar parțial 6 parcuri naționale și parcuri naturale: Parcul Național Cheile Bicazului-Hășmaș, Parcul Național Căliman, Parcul Natural Defileul Mureșului Superior, Parcul Natural Bucegi, Parcul Național Piatra Craiului, Parcul Natural Apuseni. Numeroase alte arii naturale protejate de diferite tipuri: geologic și paleontologic, speologic, botanic, peisagistic sau rezervații mixte cuprinse în categoriile IV și III IUCN se găsesc în toate cele 6 județe ale Regiunii Centru. Nu puține sunt monumentele naturii care se disting prin caracterul lor de unicitate (Ghețarul de la Scărișoara - cea mai mare peșteră cu gheață din România, Lacul Sfânta Ana - singurul lac vulcanic din Europa de Est format într-un crater vulcanic, Lacul Roșu, unic prin modul de geneză, Iezerul Ighiel - cel mai întins la carstic din România etc.)

Pentru a impulsiona dezvoltarea turismului montan este nevoie de amenajare unor trasee, căi de acces și locuri de vizitare (inclusiv peșteri) pentru a facilita accesul unor largi categorii de turiști în zonele cu potențial turistic natural ridicat. Aceste amenajări trebuie făcute fără a se aduce atingere mediului natural și cu respectarea restricțiilor impuse de legislația privind ariile naturale protejate.

În Regiunea Centru se găsește cea mai mare densitate de stațiuni balneoclimaterice din România. Apele minerale cu proprietăți terapeutice, lacurile bogate în săruri minerale, lacurile din fostele saline, mofetele, nămolurile, turba, aerul puternic ozonificat (bogat în aerosoli rășinoși și ioni negative), constituie cei mai importanți factori curativi naturali. Proprietățile deosebite și valoarea terapeutică a izvoarelor au fost remarcate încă din Evul Mediu, iar la începutul secolului XIX s-au făcut primele studii și observații științifice asupra lor și a început construcția primelor stabilimente pentru tratament. Cele mai importante stațiuni balneoclimaterice din regiune sunt cele de la Sovata, Covasna, Băile Tușnad, Predeal, Balványos, Malnaș, Vâlcele, Praid, Borsec, Băile Homorod, Harghita Băi, Izvorul Mureșului, Lacu Roșu, Ocna Sibiului, Bazna. Aici se tratează numeroase afecțiuni precum: boli cardiovasculare, boli ale aparatului

locomotor, digestiv, respirator și renal, boli endocrine, boli dermatologice, boli ginecologice, boli de nutriție.

Infrastructura de tratament este în numeroase cazuri învechită și degradată, iar în unele stațiuni vechile baze de tratament nu mai sunt în stare funcțională, motiv pentru care numărul turiștilor este în continuă scădere. Se impun deci **intervenții pentru a reabilita și moderniza infrastructura din stațiunile balneare și în direcția diversificării ofertei turismului balnear prin dezvoltarea componentei de agrement și a celei de wellness și spa.**

Cuprinzând o zonă montană atât de extinsă, Regiunea Centru atrage numeroși iubitori ai sporturilor de iarnă fie în stațiuni de iarnă „de tradiție”: Poiana Brașov, Predeal, Păltiniș, Bălea, Harghita Băi, Izvoru Mureșului, Arieșeni fie în mai noile domenii schiabile: Râșnov, Bran, Sovata, Toplița, Borsec, Mădăraș, Bucin, Săcele, Ciumani, Luncile Prigoanei, Gura Râului.

În unele din aceste stațiuni s-au făcut recent investiții în dezvoltarea infrastructurii sportive și de agrement (pârții, transport turiști etc.) cu rezultate ce nu s-au lăsat așteptate. În perioada următoare este nevoie de **susținerea în continuare a investițiilor ce vizează extinderea și modernizarea facilităților pentru practicarea diverselor sporturi în toate stațiunile montane din Regiunea Centru.**

Patrimoniul antropic

Numeroase localități din Regiunea Centru dispun de un patrimoniu cultural și istoric de importanță națională sau europeană. Pe lângă cele 6 reședințe de județ (Brașov, Sibiu, Târgu Mureș, Alba Iulia, Sfântu Gheorghe, Miercurea Ciuc) care au un patrimoniu cultural complex există în regiunea noastră un număr semnificativ de alte orașe cu obiective culturale de importanță turistică majoră.

De cea mai mare însemnătate sunt obiectivele culturale aflate în patrimoniul mondial UNESCO, Regiunea Centru adăpostind nouă dintre acestea.

- Sighișoara este una din puținele cetăți locuite din sud-estul Europei și singura de acest gen din România. Fondată de coloniștii sași așezați în Transilvania în urmă cu peste 800 ani, cetatea a fost construită la începutul secolului XIII-lea, fiind ulterior refăcută și extinsă. Cetatea Sighișoarei este considerată un strălucit exemplu de preservare a moștenirii culturale a sașilor transilvăneni într-o zonă de interferențe culturale între Europa centrală și Spațiul creștin ortodox.
- Bisericile fortificate din Transilvania, incluse în patrimoniul UNESCO. Bisericile fortificate din Transilvania fac parte din moștenirea germană a Transilvaniei. Așezată în urmă cu 850 ani, populația săsească a avut o contribuție semnificativă la evoluția economico-socială a Transilvaniei. Dintre cele cca 150 biserici fortificate din Transilvania, UNESCO a ales și a inclus în patrimoniul mondial 7 biserici, toate situate în Regiunea Centru (Biertan, Valea Viilor, Prejmer, Viscri,

Saschiz, Câlnic, Dârju), considerate de specialiști ca fiind cele mai frumoase și mai reprezentative.

- Cetatea dacică de la Căpâlna, sit inclus pe lista patrimoniului UNESCO, alături de alte 5 cetăți dacice din Munții Orăștiei

Patrimoniul cultural al Regiunii Centru este foarte bogat, cuprinzând numeroase cetăți feudale, vestigii antice, castele, palate, biserici, mănăstiri răspândite pe o largă arie geografică. Potențialul turistic al acestor obiective este ilustrat de succesul castelului Bran care a devenit unul din cele mai cunoscute simboluri ale României, cu o faimă internațională câștigată și prin asocierea acestuia cu personajul mitic Dracula.

În prezent, starea fizică a multora din obiectivele turistice este necorespunzătoare, semnalizarea obiectivelor turistice este deficitară, iar centrele și punctele de informare turistică sunt insuficiente. Pentru a da un impuls real dezvoltării turismului cultural în regiune **sunt necesare acțiuni concertate de conservare, restaurare și punere în valoare a clădirilor cu valoare arhitectonică și istorică. De asemenea, se impune susținerea activităților de promovare a obiectivelor culturale de o certă valoare din Regiunea Centru.**

Zona rurală a Regiunii Centru reprezintă un aliat al dezvoltării turismului. Satul din această parte centrală a țării, prin condițiile social-istorice în care s-a dezvoltat de-a lungul secolelor, reprezintă o zonă în care spiritualitatea românească s-a interferat cu cea a comunităților maghiară și germană, realizând o simbioză plină de originalitate. Ocupațiile tradiționale ale locuitorilor, tradițiile folclorice, stilul arhitectonic și cel vestimentar bine păstrate, cadrul natural deosebit au constituit premisele apariției care au stat la baza unei noi forme de turism - turismul rural și agroturismul - ce a cunoscut o dezvoltare spectaculoasă în ultimii ani. Zonele cu cel mai dezvoltat agroturism din Regiunea Centru sunt: zona Bran – Moeciu - Fundata, Mărginimea Sibiului, Corund, Rimetea, Valea superioară a Arieșului, zona Săcele - Întorsura Buzăului, Valea Hârtibaciului, Valea Oltului.

Dacă în trecut s-a reușit păstrarea nealterată a multora din tradițiile locuitorilor din zonele rurale, în prezent, sub presiunea schimbărilor inerente și a influențelor societății moderne existența unor tradiții de secole este pusă în pericol. De aceea, alături de conservarea și restaurarea patrimoniului material este nevoie de **susținerea conservării și promovării turistice a patrimoniului cultural imaterial din zona rurală a Regiunii Centru.**

Măsuri:

5.1.1. Amenajarea de trasee, căi de acces și locuri de vizitare și dezvoltarea managementului destinațiilor turistice

5.1.2. Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii din stațiunile balneare și montane

5.1.3. Conservarea, restaurarea și punerea în valoare a clădirilor cu valoare arhitectonică și istorică

Beneficiari potențiali:

- Autorități publice care administrează arii naturale protejate
- ONG-uri care sprijină dezvoltarea turismului montan și de aventură
- Societăți comerciale și entitățile publice care administrează infrastructurile de tratament din stațiunile balneare și balneoclimaterice
- Unități administrativ-teritoriale pe teritoriul cărora se află stațiuni balneare și balneoclimaterice
- Autorități publice și societățile comerciale care administrează/ dezvoltă infrastructura pentru sporturi de iarnă
- Autorități publice care au în proprietate clădiri cu valoare arhitectonică și istorică valorificabile în scop turistic
- Persoane juridice care dețin clădiri cu valoare arhitectonică și istorică valorificabile în scop turistic
- Autorități publice și ONG-uri active în domeniul conservării și promovării turistice a patrimoniului cultural imaterial din zona rurală

Prioritatea 5.2. Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de primire și agrement în scopul îmbunătățirii și diversificării serviciilor turistice oferite

Baza materială a turismului din Regiunea Centru cuprindea în anul 2012, 1526 unități de cazare, dintre care 269 hoteluri și moteluri, 29 hosteluri, 49 cabane, 109 vile și bungalouri, 429 pensiuni turistice și 594 pensiuni agroturistice, restul fiind alte tipuri de unități turistice. Densitatea unităților de cazare, la 100 kmp, este, în Regiunea Centru, de 4,48 față de 2,45 la nivel național. În cadrul regiunii, valoarea acestui indicator variază între 1,81 unități/100kmp în județul Alba și 12,06 unități/100kmp în județul Brașov. Regiunea Centru deține 37,9% din pensiunile agroturistice ale României, 34,4% din pensiunile turistice și 33,6% din numărul cabanelor. În județul Brașov se găsește unul din cele șase sate de vacanță de care dispune turismul românesc.

Capacitatea de cazare existentă la 31 iulie 2012 era de 53787 locuri (17,9% din capacitatea de cazare la nivel național), în timp ce capacitatea de cazare în funcțiune era de 15459,2 mii locuri-zile, ceea ce îi conferă Regiunii Centru a doua poziție la nivel național.

În ultimii ani s-au realizat investiții considerabile în extinderea și modernizarea structurilor de primire turistică din Regiunea Centru. Cu toate acestea, trebuie menționat faptul că baza turistică din regiune este parțial învechită, iar lipsa modernizărilor afectează calitatea serviciilor oferite turiștilor. Se remarcă de asemenea

răspândirea neuniformă a unităților de primire turistică, concentrarea cea mai mare înregistrându-se în județul Brașov (646 unități, reprezentând 42,3% din totalul pe regiune al unităților turistice), la polul opus situându-se județul Covasna cu doar 100 unități (6,6% din total). În perioada următoare se impune **continuarea susținerii investițiilor pentru modernizarea structurilor învechite de primire turistică în vederea asigurării unui confort sporit și construirea de noi unități în zonele turistice ce au în prezent o capacitate de cazare insuficientă**. Modernizările vizate pot cuprinde atât spațiile de cazare propriu-zisă cât și cele ce asigură alte facilități pentru turiști.

Numărul total de turiști cazați în anul 2012 (1640,4 mii, ceea ce reprezintă 21,4% din totalul turiștilor cazați în România), situează Regiunea Centru pe primul loc la nivel național. În același an, numărul de înnoptări în regiune a fost de 3648,3 mii, reprezentând 19,1 % din totalul înnoptărilor înregistrate la nivel național. Majoritatea turiștilor care vizitează Regiunea Centru sunt români, proporția străinilor nefiind totuși neglijabilă (18%). Cei mai mulți turiști străini provin din țări apropiate geografic, furnizoare tradiționale de turiști (Ungaria, îndeosebi dar și Austria, Polonia, Cehia, Slovacia), dar se înregistrează și un număr apreciabil de turiști originari din țări mai îndepărtate (state din Europa de Vest, Israel, SUA). Potențialul de creștere a numărului de turiști străini este mare, în special pe segmentul turismului cultural. Dispunând de un potențial semnificativ, turismul de sănătate și wellness este un alt domeniu de interes pentru piața externă, în prezent acesta fiind exploatat doar într-o măsură redusă.

Măsuri:

5.2.1. Modernizarea / reabilitarea structurilor de primire turistică și de agrement

5.2.2. Dezvoltarea structurilor de primire turistică și de agrement

Beneficiari potențiali:

- Societățile comerciale cu activitate în domeniul hotelier
- Societățile comerciale cu activitate în domeniul sportiv-recreativ

Prioritatea 5.3. Promovarea destinațiilor turistice din Regiunea Centru

Alături de motivațiile turistice propriu-zise există câteva elemente ce susțin motivația turistică și concură la alegerea destinației turiștilor. Ne referim aici la promovarea și informarea turistică, la infrastructura de primire turistică și serviciile oferite, la infrastructura de acces spre zonele turistice și la evenimentele culturale ce prezintă și interes turistic.

Pornind de la rolul tot mai important pe care îl joacă în zilele noastre informarea și comunicarea în diverse domenii, dar mai cu seamă în domeniul turismului, se impune **intensificarea sprijinului pentru promovarea turistică a Regiunii Centru**. Acest sprijin poate acoperi o mare varietate de măsuri, de la tipărirea de materiale publicitare

(ghiduri, pliante, broșuri) la promovarea prin mass media electronică (producții TV, site-uri dedicate etc) și de la amenajarea de centre sau puncte de informare turistică la acțiuni vizând semnalizarea mai bună a obiectivelor turistice. Sprijinul pentru promovarea turistică a Regiunii Centru va include de asemenea susținerea participării la târgurile interne și internaționale de turism a actorilor regionali și locali implicați în acest domeniu.

Măsuri:

5.3.1. Crearea și modernizarea centrelor și punctelor de informare turistică

5.3.2. Dezvoltarea activităților de publicitate turistică

5.3.3. Sprijinirea organizării și participării la evenimente destinate promovării turistice

Beneficiari potențiali:

- Autorități locale și județene, agenții județene de promovare turistică, agenți economici din domeniul turismului

Prioritatea 5.4. Dezvoltarea infrastructurii culturale, recreative și sprijinirea activităților culturale

Un domeniu în strânsă legătură cu turismul este cel al industriilor creative și culturale. S-a dovedit atât prin experiența internațională cât și prin experiența națională că evenimentele culturale (festivaluri de muzică, de teatru, de film, festivaluri folclorice, serbări populare etc.) au capacitatea de a atrage un număr important de turiști. Finanțarea culturii, în sensul larg al termenului, din fonduri publice și din fonduri private a fost până în prezent la un nivel insuficient și nu s-a făcut întotdeauna pe baza unor programe coerente și pe perioade mai lungi.

Țările Uniunii Europene acordă o mare importanță dezvoltării domeniului industriilor culturale și creative. Domeniul culturii și al industriilor creative se bucură de o atenție sporită din partea Comisiei Europene, fiindu-i dedicat un program special de sprijin începând din anul 2014. La nivelul Uniunii Europene industriile culturale și creative realizează 3,3% din P.I.B.-ul comunitar și implică în jur de 3% din forța de muncă a Uniunii Europene. Acest sector a cunoscut în ultimul deceniu una din cele mai rapide dezvoltări, fiind în același timp un catalizator al dezvoltării pentru alte sectoare economice.

Efectul multiplicator al investițiilor în cultură este ridicat iar rezultatele se răsfrâng asupra mai multor sectoare economice. Aceste industrii creează un număr important de locuri de muncă (în special pentru tineri) și încorporează multă inovație implicând

domenii de vârf precum IT, media, design și diverse domenii culturale, mergând de la producția de filme la arhitectură și de la crearea de jocuri video și software la modă și design vestimentar.

Regiunea Centru are un potențial ridicat în ce privește succesul manifestărilor culturale. Marile centre urbane ale regiunii găzduiesc o serie de evenimente de anvergură internațională (teatru, film, muzică) ce atrag an de an tot mai mulți participanți. Desemnarea Sibiului drept Capitală Europeană a Culturii în 2007 a dat un impuls semnificativ dezvoltării tuturor activităților culturale din oraș, cu un impact benefic semnificativ resimțit la nivelul întregii economii locale. Fluxul turistic spre Sibiu a crescut sensibil în anul 2007 și s-a menținut la un nivel ridicat în anii următori, nefiind afectat de criza economică ce a debutat în 2008.

Diversitatea etnică și poziția geografică a Regiunii Centru, la marginea Europei Centrale, a permis exercitarea influențelor culturale din mai multe regiuni ale continentului și a favorizat întrepătrunderea diferitelor culturi de-a lungul istoriei dând acestei regiuni un caracter aparte cu multe elemente de originalitate. De la un trecut adesea conflictual s-a ajuns, în zilele noastre, la un mod exemplar de conviețuire și colaborare interetnică.

Interesant este faptul că fiecare din cele trei grupuri etnice „istorice” (românii, maghiarii, germanii) a știut să-și păstreze nealterată identitatea sa culturală.

Pornind de la evoluțiile încurajatoare înregistrate până în prezent și de la nevoia acută a extinderii și diversificării celei existente, se va sprijini în perioada următoare dezvoltarea infrastructurii culturale din Regiunea Centru. Orașele mari din Regiunea Centru, cu un potențial cultural important vor fi principalele beneficiare ale măsurilor de sprijin pentru cultură, însă nu sunt excluse nici localitățile mai mici cu vocație culturală dovedită.

Măsuri:

5.4.1. Reabilitarea, modernizarea și extinderea infrastructurii culturale și recreative

5.4.2. Conservarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural imaterial, susținerea evenimentelor culturale

Beneficiari potențiali:

- Unități administrativ-teritoriale
- ONG-uri active în domeniul cultural-recreativ
- Companii cu activitate în domeniul cultural-recreativ
- Structuri partenoriale constituite în scopul susținerii activităților culturale

Domeniul Strategic 6. Dezvoltarea resurselor umane, creșterea incluziunii sociale

Obiectivul strategic: Dezvoltarea resurselor umane în special prin îmbunătățirea accesului la formare profesională și educație, creșterea ocupării și calității forței de muncă, creșterea incluziunii sociale și a calității vieții, precum și contracararea efectelor declinului demografic

Una dintre prioritățile Comisiei Europene pentru orizontul anului 2020 este creșterea favorabilă incluziunii, alături de creșterea inteligentă și durabilă. Astfel, se va pune un accent crescut pe dezvoltarea resurselor umane, educația și dezvoltarea competențele acestora, învățarea pe tot parcursul vieții, promovarea incluziunii sociale, creșterea gradului de ocupare a forței de muncă, reducerea sărăciei, dar și consolidarea capacității administrative.

De asemenea, Strategia Lisabona relansată nu poate fi realizată decât pe baza creșterii nivelului de pregătire al resurselor umane, prin sisteme mai bune de educație și formare. În acest context, Comisia Europeană a propus axarea cooperării europene în educație și formare, până în anul 2020, pe patru direcții strategice: punerea în aplicare a învățării pe tot parcursul întregii vieți; îmbunătățirea calității a eficienței și a rezultatelor sistemelor de educație și formare; promovarea echității și cetățeniei active; creșterea inovației și creativității, inclusiv a antreprenoriatului, la toate nivelurile de educație și formare.

În societatea românească există o largă recunoaștere a faptului că **educația reprezintă factorul strategic al dezvoltării viitoare** a țării, prin contribuția sa esențială la modelarea multidimensională și anticipativă a capitalului uman. Educația trebuie percepută ca o cale spre dezvoltarea durabilă care, de fapt, este un proces de învățare în căutarea de soluții inovative. În același timp, promovarea principiului educației permanente prin învățarea pe tot parcursul întregii vieți, ar trebui să reprezinte pentru Regiunea Centru o direcție de acțiune prioritară.

Formarea de calitate a resurselor umane este o condiție a unei performări competitive pe piața muncii. O forță de muncă înalt calificată este esențială pentru o economie bazată pe cunoaștere, competitivă și durabilă.

Investiția constantă în individ pe parcursul întregii vieți va permite dezvoltarea și creșterea calității unor resurse umane performante, de înaltă competență, capabile să susțină procesul de creștere durabilă a economiei precum și dezvoltarea socială și culturală. În altă ordine de idei, mediul de afaceri are nevoie de forță de muncă calificată pentru a face față competiției dure pe piața europeană și pentru a fi capabile să se adapteze continuu schimbărilor. Trebuie amintit faptul că la nivel național, lipsește atât

o viziune integratoare cât și o lege specifică privind atât educația adulților precum și politici educaționale funcționale, menite să stimuleze participarea adulților la învățare. Nu trebuie neglijat faptul ca în ultimul deceniu, la nivelul Regiunii Centru, ca de altfel la nivelul întregului teritoriu național, piața muncii se află într-un proces de continuă transformare. Astfel, pentru următoarea perioadă de programare, pe lângă investiții în educație și formare profesională, dezvoltarea resurselor umane trebuie să se concentreze atât pe inserția și menținerea pe piața muncii a cât mai multor persoane, cât și pe creșterea calității ofertei de muncă.

În condițiile actualei crize economico-financiare, **investiția în formare profesională continuă, calificare, recalificare sau reconversie profesională este pârghia pentru creșterea flexibilității și adaptabilității la noile provocări.**

Pentru următoarea perioadă de programare, investiția în **dezvoltarea și creșterea calității resurselor umane** din Regiunea Centru va fi sprijinită și încurajată în toate **domeniile**, dar în special în: **educație, cercetare, social, sănătate, administrație publică, bună guvernare, economie și antreprenariat.**

Astfel, prin investiția în dezvoltarea resurselor umane din domeniile amintite anterior, la nivelul Regiunii Centru se vor încuraja și sprijini și rezultate indirecte precum: **extinderea, diversificarea și creșterea calității serviciilor medicale, sociale, ale administrației publice, etc. dar și a accesului la acestea în rândul populației.**

Starea de sănătate a populației este una dintre cele mai importante aspecte ale calității capitalului uman, acesta fiind o componentă cheie în procesul de creștere a competitivității la nivel regional și local. În același timp, accesul locuitorilor la servicii medicale de calitate și de ocrotire a sănătății are o implicație directă în creșterea calității vieții acestora.

Un alt domeniu care ar trebui să reprezinte o prioritate pentru Regiunea Centru în următoarea perioadă de programare este reprezentat de serviciile sociale și dezvoltarea resurselor umane implicate. Ar trebui și mai mult sprijinită dezvoltarea, extinderea, diversificarea și creșterii calității serviciilor sociale destinate unei game largi de beneficiari, în special grupurilor dezavantajate și vulnerabile, dar și persoanelor cu nevoi speciale și sociale.

Complementar domeniului amintit anterior, o atenție deosebită ar trebui acordată procesului continuu și susținut de **incluziune socială, în special a reinsertiei sociale** a persoanelor dezavantajate social, în special prin sprijinirea acțiunilor și proiectelor în acest sens, dar și prin dezvoltarea resurselor umane cu responsabilități în acest domeniu. Privită prin prisma acestui aspect, este foarte important să se implementeze acțiuni și proiecte care au ca principal scop atingerea unui echilibru între nevoile sociale individuale și cele comunitare. Printre persoanele cu cele mai mari nevoi de reintegrare socială din Regiunea Centru sunt: persoanele defavorizate de etnie romă, persoanele cu

dizabilități, persoanele vârstnice singure, șomerii de lungă durată, persoanele cu slabă pregătire profesională și calificare, persoanele dependente, persoanele victime ale violenței domestice, persoanele ex-deținute, etc.

Un rol esențial în procesul de dezvoltare durabilă la nivel regional și local îl are administrația publică locală, atât prin implicarea și susținerea acestui proces, cât și prin oferirea locuitorilor și potențialilor beneficiari (firme, investitori, etc.) a unei game largi de servicii. Diversificarea, dezvoltarea și creșterea calității serviciilor administrațiilor publice locale, dar și a accesibilității acestora este o condiție esențială în creșterea nivelului de trai a locuitorilor, dar și în implicarea comunității în activitatea de administrare și dezvoltare durabilă la nivel local și regional.

În următoarea perioadă de programare va trebui acordată o atenție deosebită sprijinirii politicilor și proiectelor care au ca principal obiectiv combinarea cercetării de excelență cu educația și inovația, acestea fiind și elementele cheie care alcătuiesc **triunghiul cunoașterii**. Astfel, o formare profesională de înaltă calitate și posibilitatea valorificării oportunităților de dezvoltare a carierei în domeniul CDI vor constitui pași esențiali în furnizarea de cercetare de calitate, care la rândul ei va contribui la **progresul științei și creșterea competitivității**.

În cadrul Uniunii Europene, una dintre cele mai relevante schimbări o reprezintă conștientizarea importanței pe care o are politica socială alături de **ocuparea forței de muncă**, acestea fiind considerate trăsături care fac diferența între societățile dezvoltate.

Slaba participare pe piața forței de muncă rămâne o provocare pentru România. Insuficiența capacității instituționale, gradul redus de servicii naționale de ocupare a forței de muncă, gradul necorespunzător de competențe dobândite în urma absolvirii studiilor, rata mare a abandonului școlar, neconcordanța persistentă între calificările oferite de sistemul de învățământ și cerințele pieții forței de muncă, rata mică de participare la programe de învățare pe tot parcursul vieții, calificare și recalificare profesională, investiții scăzute în formarea și creșterea calității resurselor umane și alte aspecte, vor constitui provocări în viitoarea perioadă de programare la nivelul Regiunii Centru în a sprijini și dezvolta politici, proiecte acțiuni sau măsuri concrete ce vizează creșterea ocupării, a participării pe piața forței de muncă.

În ultimii douăzeci de ani, în Regiunea Centru dar și în România, s-au înregistrat o serie de fenomene demografice negative care au determinat schimbări demografice, una din consecințele cele mai importante fiind **accentuarea declinului demografic**. În acest sens, trebuie acordată o atenție sporită identificării și sprijinirii proiectelor și soluțiilor privind contracararea efectelor declinului demografic.

În ideea formării unei imagini cu privire la resursele umane din Regiunea Centru, structura demografică și cea a ocupării, dar și aspecte privind declinul demografic, amintim câteva date și informații. În 2011 populația Regiunii Centru era de 2,36

milioane de locuitori, regiunea situându-se pe poziția a 5-a în rândul celor 8 regiuni de dezvoltare ale României. În ultimii 20 ani, populația Regiunii Centru s-a redus cu 11,7%, înregistrând unul din cele mai severe ritmuri de declin, iar până în anul 2050, potrivit prognozelor demografilor, Regiunea Centru ar mai putea pierde alte 25% din populația actuală. În ultimii ani ratele de fertilitate au scăzut, ajungând la 1,3 copii la o femeie. Evoluția numerică atât a populației active cât și a populației ocupate a urmat o tendință negativă în ultimele două decenii, atât în mediul urban cât și rural (mai accentuat). Rata șomajului la nivel regional a avut o evoluție oscilantă în perioada 1993-2011, cea mai scăzută rată înregistrându-se în anul 2007 (4,8%), iar cea mai ridicată în 1999 (11%).

Priorități specifice:

Prioritatea 6.1. Îmbunătățirea accesului la formare profesională și educație pe tot parcursul vieții în domeniile: educație, cercetare, social, sănătate, administrație publică, economie și antreprenariat

Pornind de la ideea că cea mai mare bogăție a unei țări o reprezintă calitatea populației, dezvoltarea resurselor umane la nivelul Regiunii Centru va fi una dintre prioritățile de dezvoltare în următoarea perioadă de programare 2014-2020. Este foarte important să subliniem faptul că educația și formarea sunt determinante pentru schimbările din plan economic și social.

Câteva date statistice sunt relevante în a oferi o imagine cu privire la **structura populației ocupate după nivelul de instruire** la nivelul Regiunii Centru la finele anului 2011. Din acest punct de vedere, ponderea cea mai însemnată o dețin absolvenții de învățământ liceal (40,3%), fiind urmate de persoanele care au absolvit o instituție de învățământ profesional sau de ucenici (21,6%). Ponderea persoanelor ocupate din Regiunea Centru care au absolvit o instituție de învățământ superior a fost de 17,4%, valoare apropiată de cea înregistrată la nivel național (17,6%). Aceste date sunt în concordanță cu cifrele Eurostat referitoare la populația din grupa de vârstă 15-64 ani absolventă a nivelului terțiar de învățământ care indică pentru anul 2012 o pondere de 14% a persoanelor cu diplome universitare din totalul populației de 25-64 ani a Regiunii Centru¹⁴. Numărul persoanelor cu studii superioare a crescut semnificativ în ultimii ani, această tendință fiind de dorit să continue în perioada următoare.

În momentul de față, la nivelul Regiunii Centru ca de altfel în întreaga țară, sistemul de **învățământ preuniversitar** nu reușește să aibă o performanță satisfăcătoare în ceea ce privește contribuția la dezvoltarea resurselor umane, din perspectiva învățării pe tot parcursul vieții. În ultimii ani, învățământul preuniversitar a fost subiectul unor transformări profunde, pe majoritatea componentelor sale.

¹⁴ http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=edat_lfse_11&lang=en

Un aspect important de amintit este **desființarea unui număr mare de școli profesionale și tehnice** din Regiunea Centru, care s-a dovedit a avea efecte negative pe termen lung, prin lipsa de specialiști calificați pe domeniul tehnic în comparație cu cerințele pe piața muncii. În prezent, **accesul la formarea competențelor de bază și a competențelor cheie pe domeniul profesional și tehnic, prezintă încă probleme serioase și are nevoie de inițiativă și efort susținut.** În prezent, la nivel regional există o accentuată problemă privind calitatea competențelor pentru anumite calificări, acest aspect diminuând considerabil șansele la angajare. Deși există cerere din partea angajatorilor totuși rămân multe locuri de muncă neocupate din cauza faptului că în urma evaluărilor și interviurilor calitatea competențelor potențialilor aplicați sunt neconforme cu standardele cerute. Situații frecvente se întâmplă în cazul unor meserii precum: tâmplar, sudor, bucătar, electrician, mecanic, etc. Este necesar în următoarea perioadă de programare sprijinirea și dezvoltarea de proiecte și politici ce vizează pregătirea calitativă teoretică și practică a tinerilor și nu numai care doresc și prezintă abilități în meserii specifice domeniului profesional și tehnic.

O situație problematică este și în ceea ce privește **învățământul universitar**, unde nu au avut loc evaluări de tip calitativ care să evidențieze relevanța competențelor dobândite ale studenților în raport cu cerințele reale pe piața muncii și cu exigențele dezvoltării durabile.

În ultimii ani, extensia cantitativă, creșterea mare a numărului de studenți, a însemnat o descreștere a calității, atât datorită lipsei personalului didactic specializat, a infrastructurii adecvate, cât și datorită scăderii ștachetei de exigență.

În momentul de față universitățile se concentrează pe programe de licență, masterat și doctorat și mai puțin pe oferte educaționale punctuale de perfecționare rapidă, potrivit nevoilor angajatorilor.

În următoarea perioadă de programare **este necesară** sprijinirea și dezvoltarea de proiecte și politici la nivel local și regional care ar putea contribui la **o mai bună corelare a competențelor teoretice și practice ale absolvenților de învățământ superior cu cerințele pe piața muncii.** De pildă, este necesară inițierea, sprijinirea, dezvoltarea și încurajarea de parteneriate dintre mediul academic și mediul de afaceri, din cel puțin două considerente:

- cadrele didactice să poată adapta mai bine și mai util curriculum și programele educaționale pentru diverse domenii de studiu, având în vedere că anumite tehnologii, servicii și activități profesionale cunosc un accentuat și dinamic proces de schimbare și dezvoltare impus de adaptarea la cerințelor societății
- prin acces la o gamă diversificată de stagii de practică, studenții, masteranzii, doctoranzii sau postdoctoranzii ar avea posibilitatea unei mai bune și oportune valorificări a cunoștințele teoretice dobândite, precum și o formare și o

dezvoltare a calității competențelor practice necesare în foarte multe calificări pentru care există o cerere la nivel regional

Creșterea inteligență¹⁵ cu accent deosebit pe educație și dezvoltarea și valorificarea domeniului cercetării - dezvoltării - inovării reprezintă un vector de convergență în creșterea competitivității și a calității vieții la nivelul regiunilor din Uniunea Europeană. În acest sens, cea mai mare contribuție o au resursele umane din acest domeniu, sprijinirea îmbunătățirii, diversificării și valorificării competențelor acestora fiind o prioritate la nivel european.

Programul Uniunii Europene de finanțare a cercetării¹⁶ pentru următoarea perioadă de programare, cunoscut sub numele de **Orizont 2020**¹⁷, pune accent pe transformarea rezultatelor cercetării (în special descoperirile științifice) în produse și servicii, una din prioritățile cheie ale programului fiind atingerea excelenței științifice. Astfel, la nivel european se va acorda o atenție deosebită stimulării persoanelor cu înaltă pregătire științifică (în special al cercetătorilor) de a contribui la progresul științei și creșterii competitivității economice.

De asemenea, se va sprijini dezvoltarea și valorificarea expertizei și competențelor cercetătorilor în proiecte de **cercetare care acoperă domenii de actualitate sau viitoare**, principalele provocări fiind cele legate de: tehnologii viitoare și emergente, în special tehnologii industriale (biotehnologii, nanotehnologii, materiale avansate, TIC, etc.), medicină și sănătate, schimbări demografice, securitate alimentară, eficiență energetică, transport inteligent, verde și integrat, eficiență în gestionarea și valorificarea resurselor (în special cele regenerabile), securitate socială, inclusivă și inovatoare, etc.

În prezent, în domeniul CDI **România se confruntă cu o serie de probleme care au o influență negativă directă sau indirectă asupra resursei umane din domeniul cercetării**. În primul rând, sprijinul public pentru cercetare și dezvoltare este extrem de scăzut în raport cu obiectivele pentru 2020, situându-se în medie între 0,3-0,5% din PIB. În al doilea rând, sprijinul pentru cercetare și dezvoltare este în mare măsură ineficient, cu un sistem de cercetare și inovare fragmentat, conexiuni internaționale slabe, resurse publice limitate transpuse în cercetare cu performanțe inegale, absența unei mase critice în ceea ce privește calitatea rezultatelor cercetării, care nu se transformă în cercetare aplicată și în aplicații inovatoare. În plus, acest sector este neatractiv pentru tinerii cercetători, iar România suferă de un mare "exod de creiere" în rândul

¹⁵ Potrivit omisiei Europene, creșterea inteligență acoperă 3 mari domenii: educație, cercetare - inovare și societatea digitală, http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/priorities/smart-growth/index_ro.htm

¹⁶ Programul de finanțare alocă un buget de peste 80 de miliarde de euro pentru activitățile CDI, http://ec.europa.eu/news/science/111201_ro.htm

¹⁷ Horizont 2020 - The Framework Programme for Research and Innovation, Brussels, 30.11.2011, reunește pentru prima dată în cadrul unui program unic toate fondurile Uniunii Europene destinate cercetării și inovării, http://ec.europa.eu/research/horizon2020/pdf/proposals/com%282011%29_808_final.pdf#view=fit&pagemode=none

cercetătorilor calificați și cu expertiză.¹⁸ Într-o mare măsură, aceste probleme la nivel național se regăsesc și la nivelul Regiunii Centru.

Într-o imagine foarte sintetică susținută de date statistice, precizăm că în Regiunea Centru numărul salariaților din activitatea de cercetare a crescut cu aproape o jumătate în 2011 față de acum 7 ani (cu peste 1100 de salariați în 2011 față de 2005). Din numărul total de salariați din activitatea de cercetare, în 2011 peste jumătate sunt în județul Brașov (64,1%, 2257 de salariați), urmat de județele Sibiu (15,6%, 550 de salariați) și Mureș (10,6%, 375 salariați). De asemenea, și numărul cercetătorilor la nivelul Regiunii Centru a crescut cu peste 1000 în perioada 2005-2010. În anul 2011 s-a înregistrat o scădere a numărului de cercetători față de anul anterior cu 815 cercetători, acest efect negativ punându-se în mare măsură pe numărul mic de oportunități și acces la o infrastructură de cercetare destul de deficitară comparativ cu cea a altor centre universitare din Uniunea Europeană și nu numai. În ceea ce privește valorificarea competențelor în domeniul cercetării și inovării, la nivelul Regiunii Centru s-au înregistrat în perioada 2005-2011 peste 500 de cereri de brevete de invenție depuse de solicitanți români (535), cele mai multe cereri fiind în județul Brașov cu aproape jumătate (234), urmat de Mureș (104), Sibiu (92) și Alba (77), la polul opus fiind județul Covasna (9).

Astfel, pentru următoarea perioadă de programare 2014-2020 sunt necesare formularea unor programe și proiecte care vizează regândirea practicii de specialitate din cadrul universităților.

Atât la nivelul Regiunii Centru cât și la cel național este nevoie de sprijinirea și finanțarea educației persoanelor care activează în domeniul cercetării, aceasta fiind și un factor determinant în dezvoltarea inovativă a societății. Alături de educație, o prioritate o va constitui formarea forței de muncă de înaltă calificare pentru a înregistra progrese în domeniul cercetării și al dezvoltării, punându-se accent pe dezvoltarea competențelor și calificărilor necesare într-o economie bazată pe cunoaștere.¹⁹

Pentru următoarea perioadă de programare, la nivelul Regiunii Centru este nevoie să se sprijine și încurajeze: crearea sau dezvoltarea de nuclee de competență științifică și/sau tehnologică de înalt nivel și la standarde europene; sprijinirea celor mai talentați și creativi cercetători (în special în rândul tinerilor); sprijinirea proiectelor de cercetare care deschide domenii noi și promițătoare de cercetare și inovare prin dezvoltarea tehnologiilor viitoare și emergente; mobilitatea teritorială a persoanelor cu înaltă pregătire științifică (în special al cercetătorilor) prin asigurarea unui networking și acces pe scară largă la infrastructura de cercetare la nivelul Uniunii Europene în vederea

¹⁸ Poziția serviciilor Comisiei cu privire la dezvoltarea unui Acord de parteneriat și a unor programe în România în perioada 2014-2020, http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/pdf/partnership/ro_position_paper_ro.pdf, pag.8

¹⁹ Simionescu, A.G., "Prezent și viitor în sectorul cercetare - dezvoltare. Evoluții și previziuni 2010-2020 în UE", Revista Română de Statistică Trimestrul III/2012-Supliment, http://www.revistadestatistica.ro/suplimente/2012/3/sr3s3_2012a32.pdf

transferului de cunoștințe; dar și integrarea cercetării românești în infrastructura europeană ⁽²⁰⁾.

Un alt obiectiv la nivelul Regiunii Centru este **extinderea, diversificarea și creșterea calității serviciilor de sănătate prin investiția în dezvoltarea resurselor umane**. Unul dintre cei mai relevanți indicatori privind calitatea populației și nivelul de dezvoltare al resurselor umane îl reprezintă **starea de sănătate**.

O radiografie sumară la nivelul României scoate în evidență faptul că valorile a o serie de indicatori statistici sunt sub media europeană, printre care amintim: *speranța la viață* (România se situează printre țările cu cele mai scăzute valori ale speranței de viață la naștere din Uniunea Europeană), *mortalitatea infantilă* (în 2011, în România mortalitatea infantilă avea valori aproape duble față de cele la nivelul Uniunii Europene), *ponderea bolilor cronice în structura mortalității* (România înregistrează o pondere dublă față de cea la nivelul Uniunii Europene), *numărul de medici practicieni la 100.000 de locuitori* (România se situează printre ultimele locuri din Europa), etc.

Valorile la nivelul României a indicatorilor amintiți anterior sunt similare cu cele la nivelul Regiunii Centru, cu excepția unor particularități. La nivelul Regiunii Centru s-a constatat că din 1990 și până în prezent s-au menținut sau chiar **accentuat inegalitățile în ceea ce privește starea de sănătate a populației** între cele două medii de rezidență (urban și rural). S-a demonstrat că aceste diferențe mari se suprapun peste inegalități accentuate în ceea ce privește accesul la serviciile de îngrijire a sănătății, precum și în ceea ce privește calitatea acestora. Din studiile și cercetările care s-au realizat, s-a ajuns la concluzia că la nivelul regional, dar și la cel național, populația are un nivel redus de educație în ceea ce privește menținerea și îngrijirea sănătății, iar sistemul medical fiind foarte puțin orientat spre prevenire îmbolnăvirii. La nivelul Regiunii Centru este necesară sprijinirea serviciilor preventive de sănătate în vederea creșterii nivelului de educație a populației privind sănătatea prin adoptarea comportamentelor sănătoase, prevenind astfel riscul îmbolnăvirilor. Un domeniu foarte important care are nevoie de sprijin și finanțare este cel prin care se urmărește extinderea și diversificarea serviciilor care au ca principal scop prevenirea și controlul bolilor cu impact major asupra stării de sănătate a populației.

Sunt necesare sprijinirea proiectelor de dezvoltare a resurselor umane care activează în acest domeniu, dar și a acțiunilor fie de prevenire, supraveghere, tratament și control a bolilor transmisibile și netransmisibile, fie monitorizarea și tratamentul bolilor netransmisibile.

În ultimii ani un număr tot mai mare de autorități locale și biserici s-au implicat în **dezvoltarea de servicii medicale și sociale destinate grupurilor de populație**

²⁰ "Cercetare, Dezvoltare, Inovare prin Instrumente Structurale", Centrul de Informare pentru Instrumente Structurale, http://www.fonduri-ue.ro/res/filepicker_users/cd25a597fd-62/bj/CIS_Brosura_nr.05_martie.2013.pdf

defavorizate din punct de vedere social (romi, copii ai străzii, familii numeroase cu venituri mici, bătrâni singuri cu nevoi medicale și sociale crescute, etc.). Aceste categorii au un acces foarte redus la serviciile de sănătate asigurate din bugetul Fondului Național de Asigurări de Sănătate. Pentru a continua dezvoltarea acestor tipuri de servicii medicale și sociale este necesară sprijinirea celor implicați prin îmbunătățirea și diversificarea competențelor profesionale.

Cele mai multe spitale din Regiunea Centru se confruntă cu un management defectuos cu consecințe negative atât în ceea ce privește administrarea resurselor financiare, cât și a calității serviciilor medicale. Pentru următoarea perioadă de finanțare, o prioritate ar trebui să-o reprezinte **îmbunătățirea managementului spitalicesc** prin stimularea și implicarea totală în actul de management a personalului în funcție, prin accesul la cursuri de formare și specializare. De asemenea, trebuie acordată o atenție deosebită și **planificării și alocării de resurse umane în concordanță cu nevoile populației și creșterea competențelor profesionale ale personalului medical.**

Un alt obiectiv la nivelul Regiunii Centru este susținerea și sprijinirea personalului specializat sau implicat în asigurarea și furnizarea de **servicii sociale**.

La nivelul României există două tipuri principale de servicii sociale: *servicii cu caracter primar* care au drept scop prevenirea sau limitarea unor situații de dificultate sau vulnerabilitate care pot duce la marginalizarea sau excluderea socială și *servicii specializate* care au drept scop menținerea, refacerea sau dezvoltarea capacității individuale pentru depășirea unei situații de nevoie socială.

În 2012 în Regiunea Centru existau 3359 de copii protejați în sistemul rezidențial, 3850 persoane cu dizabilități încadrate în muncă, 8944 persoane vârstnice care beneficiază de servicii de asistență socială și 4687 de persoane cu dizabilități asistate de asistenți personali.

La nivelul Regiunii Centru, dar și a întregului teritoriu național există câteva **zone mari cu probleme sociale** care sunt lipsite de acoperire cu servicii sociale sau insuficient acoperite. Amintim asistența socială pentru vârstnici, pentru familiile cu venituri foarte mici, pentru persoane cu handicap, protecția copilului (inclusiv a copiilor străzii), persoane defavorizate de etnie romă, pentru victimele violenței, victime ale traficului de ființe umane, pentru persoanele dependente de alcool, de droguri și alte substanțe toxice, pentru persoanele fără adăpost, pentru persoanele abuzate, pentru persoanele din comunități izolate sau defavorizate, pentru șomerii de lungă durată, pentru bolnavi cronici și persoane care suferă de boli incurabile și alte persoane aflate în situații de nevoie socială. Pe lângă acestea, în Regiunea Centru și nu numai există o discrepanță foarte mare privind diversitatea și accesul la servicii sociale între mediul urban și cel rural. În acest sens, este necesară sprijinirea **dezvoltării și diversificării serviciilor sociale în mediul rural.**

Pentru următoarea perioadă de programare 2014-2020 sunt necesare **sprijinirea extinderii, diversificării și creșterii calității serviciilor social, dar și a accesului acestora** pentru potențialii beneficiari din Regiunea Centru prin dezvoltarea resurselor umane implicate în acest domeniu. Astfel, sunt necesare **cursuri de perfecționare și specializare** pentru personalul care activează în domeniul serviciilor sociale. De asemenea, ar trebui acordată o atenție dezvoltării resurselor umane implicate în **managementul serviciilor sociale** din cadrul parteneriatelor public-privat în scopul furnizării de servicii sociale de interes general. Totodată este necesară și modernizarea serviciilor sociale prin dezvoltarea de cadre de colaborare între sectorul public și cel privat. De asemenea, este necesară pregătirea și perfecționarea personalului implicat în asigurarea, dezvoltarea sau implementarea de **servicii sociale integrate**, în special pentru grupurile cele mai vulnerabile. O alternativă mai puțin costisitoare, dar cu impact semnificativ în cazul multor familii din comunitatea respectivă, ar fi înființarea și dezvoltarea **centrelor comunitare de sprijin și consiliere a persoanelor cu nevoi sociale**. O altă prioritate ar trebui să fie creșterea calității serviciilor sociale prin **încurajarea transferului de expertiză** dintre centre sau instituții din regiuni ale Uniunii Europene și centre sau instituții responsabile cu protecția socială din Regiunea Centru.

Un rol esențial în creșterea calității vieții și dezvoltării durabile a unei comunități îl joacă **administrația publică locală**.

La nivelul Regiunii Centru și nu numai, o prioritate pentru următoarea perioadă de programare 2014-2020 ar trebui să fie promovarea unor standarde ridicate de transparență, integritate și responsabilitate în cadrul administrației publice locale care să contribuie la creșterea productivității și consolidarea competitivității. De asemenea, un alt obiectiv ar trebui să fie eficientizarea administrației publice locale în a furniza servicii publice de calitate. În acest sens, o **acțiune cheie** va trebui să fie dezvoltarea și punerea în aplicare a unor strategii și politici în domeniul dezvoltării resurselor umane în a oferi serviciile administrației locale la un nivel ridicat de calitate. De asemenea, un obiectiv important la nivelul Regiunii Centru ar trebui să fie dezvoltarea și implementarea unor programe și proiecte care vizează **aducerea serviciilor administrației locale mai aproape de cetățeni**. Astfel, sunt necesare programe de dezvoltarea resurselor umane care activează în cadrul administrațiilor publice locale și care oferă cetățenilor, companiilor și potențialilor investitori o serie de servicii.

Nu în ultimul rând, un alt obiectiv în ceea ce privește sprijinirea și susținerea educației, formării profesionale și învățării pe tot parcursul vieții este pentru dezvoltarea resurselor umane care activează în **mediul privat de afaceri**, în special în cel **antreprenorial**. O observație scoate în evidență faptul că încă în Regiunea Centru, ca de altfel în toată țara, există o foarte slabă cultură antreprenorială, mai ales în universitățile românești. Susținerea și promovarea culturii antreprenoriale este o condiție esențială a creșterii inovării și dezvoltării afacerilor în Regiunea Centru. În acest sens o prioritate va

fi: facilitatea accesului la formare profesională continuă a personalului de conducere din cadrul societăților comerciale, a întreprinzătorilor și a persoanelor care doresc să inițieze o activitate independentă; creșterea adaptabilității acestora la ritmul rapid privind dezvoltarea tehnologiilor și la provocările globalizării și mai ales corelarea ofertei de formare profesională cu cererea de forță de muncă calificată.

Măsuri:

6.1.1. Facilitatea accesului la educație, perfecționare profesională și calificare a persoanelor care activează în special în domeniile: educație, cercetare, social, sănătate, administrație publică, economie și antreprenariat

6.1.2. Încurajarea și susținerea populației active în îmbunătățirea competențelor prin acces la formare profesională și învățare pe tot parcursul vieții

6.1.3. Diversificarea și creșterea calității serviciilor oferite prin administrația publică și consolidarea bunei guvernante

Beneficiari potențiali:

- Instituții publice și private din domenii precum: învățământ, social, sănătate, situații de urgență
- Autorități publice la nivel județean și regional
- Administrații publice locale
- Universități, institutele și centrele de cercetare precum și structurile partenariale constituite în scopul sprijinirii cercetării
- Agenți și operatori economici, companii, societăți comerciale
- Asociații, fundații, agenții și alte structuri partenariale constituite în scopul sprijinirii dezvoltării resurselor umane
- Persoane fizice, în special tineri care inițiază o afacere

Prioritatea 6.2 Sprijinirea dezvoltării capitalului uman în vederea creșterii ocupării forței de muncă la nivel regional

Una dintre cele mai mari provocări la nivelul României și implicit și la nivelul Regiunii Centru este creșterea ocupării, a participării pe piața forței de muncă, dar și creșterea calității resurselor umane ce alcătuiesc forța de muncă.

La nivelul Uniunii Europene, se dorește ca în viitoarea perioadă de programare 2014-2020 să se consolideze coerență dintre prioritățile de investiții cu prioritățile reformelor structurale, un accent fiind pus pe necesitatea de a promova creșterea economică și a

locurilor de muncă, pentru a face progrese în direcția obiectivelor Strategiei Europa 2020.²¹

Pentru a identifica nevoile reale, oportunitățile și măsurile necesare în ceea ce privește creșterea ocupării la nivelul Regiunii Centru, este foarte important și util de trecut în revistă câteva aspecte, particularități sau fenomene observate la nivel regional.

Transformările socio-economice care au urmat anului 1989 și evoluțiile în plan demografic au influențat în mod decisiv evoluția și structura forței de muncă din Regiunea Centru. Evoluția numerică atât a populației active cât și a populației ocupate a urmat o tendință negativă de-a lungul întregii perioade 1990-2011. Trendul descendent s-a menținut chiar și în perioadele de revirement economic, cauzele principale fiind migrația masivă a populației în vârstă de muncă spre țările din vestul Europei și scăderea efectivului populației în vârstă de muncă.

Rata globală de activitate și rata de activitate a populației în vârstă de muncă sunt relativ reduse (42,5% respectiv 58,9%), înregistrând chiar scăderi importante față de anii precedenți. Se mențin discrepanțele între mediile rezidențiale (mediul rural avea în 2011 o rată de activitate la nivelul populației în vârstă de muncă de 50,4% comparativ cu 64,2% cât se înregistra în mediul urban) precum și între cele 2 sexe (rate sensibile mai scăzute se înregistrează în rândul femeilor). Nivelul ocupării este sub media europeană, rata ocupării având de asemenea o tendință descendentă în ultimele 2 decenii.

Structura pe sectoare economice a forței de muncă a suferit modificări semnificative, principalele direcții fiind restrângerea sectorului primar și a celui secundar, concomitent cu dezvoltarea sectorului serviciilor și al construcțiilor. Ponderea populației ocupate în agricultură rămâne foarte ridicată (24,2% în anul 2011), în ciuda unei ușoare descreșteri înregistrate în ultimii 10 ani.

Disparitățile intra-regionale în ce privește ocuparea s-au accentuat în ultima perioadă punând în evidență procesul de concentrare a forței de muncă, în special a celei înalt calificate, în marile centre urbane și în zonele adiacente – zone cu un dinamism economic ridicat care au reușit atragerea de investiții semnificative în ultimii ani.

O mare problemă la nivel regional, dar și național este creșterea accentuată a populației inactive, dar și depășirea numerică a acesteia față de populația activă. La nivelul Regiunii Centru populația inactivă numără 1448,7 mii persoane (57,5% din total, iar 42,5% din total fiind populația activă), fiind alcătuită din elevi și studenți, pensionarii care nu realizează alte venituri în afara pensiei, femei casnice, copiii și adulții care nu au statut de elev, respectiv pensionar și care sunt întreținuți de familie, stat sau organizații private. Ponderea populației inactive este în creștere atât datorită creșterii numărului

²¹ Comisia Europeană, "EU Cohesion Policy contributing to employment and growth in Europe", iulie 2013, http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/cp_employ_growth_en.pdf

de pensionari cât și tendinței de prelungire a duratei studiilor și implicit întârzierii intrării tinerilor pe piața muncii (57,5% în anul 2011 comparativ cu 52,5% în 2000).

La nivel de județ, în 2011 cea mai mare rată de activitate a resurselor de muncă a fost în județul alba (70,4 %), iar cea mai mică în județul Brașov (58,4%). Analizând comparativ cu ultimii două decenii (în 2011 față de 1990), cea mai mare scădere a ratei de activitate a resurselor de muncă au fost în județul Mureș (-176%), iar cea mai mică în județul Sibiu (-10,0%), media regională fiind 15,2%. Rata globală de activitate²² a fost în 2011 de 41,9% la nivelul Regiunii Centru, cu diferențe însemnate între cele două medii (34,5% față de 46,9% în mediul urban).

Analizând participarea populației în funcție de principalele ramuri economice la nivelul Regiunii Centru, sectorul serviciilor deține în 2011 cea mai mare pondere din populația ocupată (42,1%), fiind urmat de industrie (27%) și agricultură (24,2%). Față de anii anteriori ponderea populației ocupate în sectorul serviciilor a crescut simțitor, scăderi notabile înregistrându-se în ce privește ponderea populației ocupate în industrie și în sectorul agricol. Și în privința structurii populației ocupate după nivelul de instruire se remarcă diferențe notabile între Regiunea Centru și țară. La nivel regional, ponderea cea mai însemnată o dețin absolvenții de învățământ liceal (40,3%), fiind urmate de persoanele care au absolvit o instituție de învățământ profesional sau de ucenici (25,2%).

În ceea ce privește forța de muncă salariată la nivelul Regiunii Centru, menționăm faptul că în ultimele două decenii (1990-2011) numărul mediu al salariaților din regiune s-a înjumătățit, ajungând la 547 mii în anul 2011. În același timp s-au produs mutații importante și în ce privește structura pe activități ale economiei naționale a forței de muncă salariate. Câteva din sectoarele economice dominante în trecut precum agricultura, industria și transporturile au fost afectate de reduceri masive ale numărului de salariați în timp ce numărul salariaților din sectorul terțiar, îndeosebi în domeniul precum comerțul, serviciile prestate întreprinderilor și administrația a crescut față de anii anteriori.

În ceea ce privește situația ocupării în mediul rural din Regiunea Centru, conform datelor Institutului Național de Statistică, rata de activitate a populației în vârstă de muncă a s-a redus în perioada 1996-2011 de la 64,9% la 41,8%, fiind de asemenea vizibil inferioară celei înregistrate în mediul urban – 54,8%. Aceste valori sunt departe de rata - țintă de ocupare (75% din populația de 20-64 ani), stabilită prin Strategia Europa 2020.

Fenomen nerecunoscut și cvasinecunoscut în România în perioada regimului comunist, șomajul a izbucnit imediat după 1990, ajungându-se într-o perioadă scurtă de timp la un nivel ridicat al ratei șomajului. Mutațiile socioeconomice radicale declanșate în decembrie 1989, pornind de la schimbarea fundamentelor societății românești, au

²² numărul persoanelor active, inclusiv personalul militar și cel asimilat acestuia ce revine la 100 locuitori

impus modificări structurale de substanță ale economiei românești într-o perioadă istorică relativ scurtă. O consecință firească a acestor transformări a fost apariția unui număr important de șomeri.

Rata șomajului la nivel regional a avut o evoluție oscilantă în perioada 1993-2011, cea mai scăzută rată înregistrându-se în anul 2007 (4,8%), iar cea mai ridicată în 1999 (11%). La sfârșitul anului 2011 rata șomajului în Regiunea Centru era de 6% (5,1% la nivel național), cea mai înaltă valoare înregistrându-se în județul Covasna (8,6%), iar cea mai redusă în județele Sibiu și Brașov (4,3% respectiv 5%). În rândul femeilor rata șomajului a fost mai scăzută (5,6%), aceeași situație întâlnindu-se la nivelul țării (5,7%). Se remarcă apariția după anul 1996 a două categorii noi de șomeri - beneficiarii de ajutor de integrare profesională și beneficiarii de plăți compensatorii. Ponderea șomerilor neindemnizați este în continuă creștere, ajungând la sfârșitul anului 2011 la 61,7% la nivel regional și la 60,4% la nivelul întregii țări.

Cu o economie cu un marcat specific industrial, având al doilea centru industrial al țării (Brașovul) și o veche zonă minieră în partea sa de vest (Munții Apuseni), Regiunea Centru a suferit transformări importante în ultimii 20 ani, cu consecințe majore pe piața muncii. Dacă în Brașov șocul disponibilizărilor masive de personal a fost atenuat prin reconversia profesională a șomerilor și atragerea lor spre activitățile economice aflate în expansiune, în Alba disponibilizările din industriile aflate în declin constituie și în prezent o problemă importantă. Cu toate că rata șomajului la nivel județean este mai redusă decât ratele înregistrate în celelalte județe din Regiunea Centru, fiecare județ nu este ocolit. De pildă, în județul Mureș cea mai gravă situație se înregistrează în zona municipiului Târnăveni, a cărui economie s-a axat în trecut pe industria chimică. O situație asemănătoare cu cea din Mureș se întâlnește în județul Sibiu, județ cu o economie care a cunoscut în ultimii ani o dezvoltare economică remarcabilă, însă cu o serie de localități afectate de problemele generate de declinul unor ramuri economice și în care se înregistrează rate ridicate de șomaj (Copșa Mică, Dumbrăveni).

Un indicator important ce cuantifică relația între partea activă și partea inactivă a unei comunități este raportul de dependență economică, care în Regiunea Centru, în anul 2011, a fost de 153%, ceea ce înseamnă că fiecare persoană în activitate susține 1,5 persoane inactive sau în șomaj.

Pentru următoarea perioadă de programare, la nivelul Regiunii Centru sunt necesare sprijinirea și finanțarea politicilor, acțiunilor, proiectelor sau măsurilor care au ca principal obiectiv creșterea ocupării, atât în ceea ce privesc tinerii, șomerii (de toate categoriile), a persoanelor active care din diverse motive nu mai au un loc de muncă, dar și a persoanelor dezavantajate social sau a grupurilor vulnerabile. De asemenea este necesară creșterea calității resurselor umane ce formează forța de muncă, cu accent pe tinerii specialiști în diverse domenii.

O atenție deosebită ar trebui să fie acordată persoanelor disponibilizate care în prezent își găsesc mai greu un loc de muncă potrivit. Datorită restructurărilor în plan economic, la nivelul Regiunii Centru, activitățile industriale s-au redus considerabil, în foarte multe cazuri acestea închizându-se definitiv. În timp, specificul economic al unor localități din regiune a început să se contureze prin alte activități economice. Un exemplu elocvent în acest sens sunt orașele monoindustriale. În urma procesului de restructurare economică, care a avut ca efect negativ creșterea foarte mare a numărului de șomeri, forța de muncă calificată în anumite domenii (ex. industria minieră, metalurgică, chimică, etc.) trebuie să se adapteze pentru noi activități economice (ex. turism, servicii, etc.). În acest sens, sunt necesare sprijinirea acestor persoane prin acces programe de reconversie profesională, calificare și recalificare, programe corelate cu cerințele actuale privind piața forței de muncă în acea localitate/zonă geografică, ținându-se permanent cont atât de cerere cât și de oferta. De asemenea, este nevoie de încurajarea și sprijinirea atât a programelor și proiectelor prin care se creează noi locuri de muncă, cât și a celor care oferă instruire, consiliere în cariere, evaluare, mentorat și care au o contribuție însemnată în dobândirea de noi competențe sau creșterea calității acestora.

O altă prioritate la nivelul Regiunii Centru în domeniul creșterii ocupării o reprezintă promovarea culturii antreprenoriale, încurajarea și susținerea persoanelor în a dezvolta afaceri pe cont propriu, care prin activitățile acestora contribuie la dezvoltarea și diversificarea mediului economic local, județean sau regional.

O altă provocare la nivel regional este accesul deficitar la oferta de locuri de muncă. În acest sens, se va încuraja și sprijini proiectele, politicile sau acțiunile specifice ce pot contribui la o diversificare a posibilităților de acces în rândul potențialilor beneficiari la locurile de muncă potrivite conform competențelor acestora. Astfel, se va acorda o atenție deosebită atât dezvoltării activităților private de intermediere și plasare a forței de muncă (care în România sunt strict reglementate prin lege), cât și dezvoltarea de noi servicii specifice sub umbrela unor instituții publice. De pildă, o oportunitate pentru potențiali beneficiari ar putea fi dezvoltarea de proiecte de către administrații publice locale sau județene în parteneriat cu diverși actori relevanți la nivel local, județean, regional, național sau chiar internațional (universități, asociații, fundații, operatori economici, etc.) cu scopul de a facilita atât accesul în rândul populației la locurile de muncă potrivite cât și o mai bună corelare a cererii și ofertei pe piața muncii.

Măsuri:

6.2.1. Sprijinirea mobilității profesionale și teritoriale a forței de muncă

6.2.2. Dezvoltarea și diversificarea ofertei de muncă prin încurajarea și sprijinirea creării de noi locuri de muncă

6.2.3. Facilitarea accesului la oferta de locuri de muncă

Beneficiari potențiali:

- Instituții publice și private din domenii precum: învățământ, social, sănătate, etc.
- Autorități publice la nivel județean și regional
- Administrații publice locale
- Universități, institutele și centrele de cercetare precum și structurile partenariale constituite în scopul sprijinirii cercetării
- Agenți și operatori economici, companii, societăți comerciale
- Asociații, fundații, agenții și alte structuri partenariale constituite în scopul creșterii ocupării și a calității forței de muncă
- Persoane fizice, în special tineri care inițiază o afacere

Prioritatea 6.3 Dezvoltarea serviciilor sociale în vederea creșterii incluziunii sociale a grupurilor vulnerabile și a comunităților defavorizate

Obiectivul principal al acestei priorități îl reprezintă promovarea incluziunii sociale, în special prin reinsertie socială și reducerea sărăciei, urmărindu-se eliminarea riscului de sărăcie și excludere pentru persoanele vulnerabile sau dezavantajate social din Regiunea Centru.

Incluziunea socială este definită de un set de măsuri și acțiuni multidimensionale din domeniile protecției sociale, ocupării forței de muncă, locuirii, educației, sănătății, informării și comunicării, mobilității, securității, justiției și culturii, destinate combaterii excluziunii sociale

Conceptul de **"incluziunea socială"** se bazează pe accesul indivizilor și al familiilor la un set de standarde sociale, sub formă de drepturi sociale. Astfel, conceptul se referă la egalitatea în ceea ce privește oportunitățile cu scopul de a obține drepturi egale. Trebuie subliniat faptul că excluziunea și incluziunea socială sunt concepte multidimensionale, dimensiunea economică fiind fără îndoială decisivă.

Fenomenul excluziunii sociale afectează grupuri sociale expuse riscului de marginalizare socială. Conform legislației, în România următoarele categorii de persoane se află în dificultate: copii aflați în sistemul de stat și protecție a copilului, persoane de etnie romă în situații de risc, persoane cu dizabilități, persoane eliberate din detenție, familii monoparentale, în special cele care beneficiază de prestații sociale. Conform diverselor studii și rapoarte de cercetare, există și alte segmente sociale vulnerabile care pot fi adăugate la lista anterioară: persoane adulte fără adăpost, persoane cu HIV/SIDA, persoane dependente (de droguri ilegale, de alcool, etc.), tineri în risc de vulnerabilitate sau excluziune socială, persoanele victime ale violenței domestice, vârstnicii singuri, persoane vârstnice care nu beneficiază de pensie sau alte venituri (în special cele din mediul rural), persoane cu slabă pregătire profesională sau slabă calificare, șomeri în special cei de lungă durată, etc.

Toate aceste categorii vulnerabile și cele mai multe defavorizate se confruntă cu numeroase probleme legate de incluziunea socială, determinate de accesul dificil la educație și ulterior la piața muncii (excepție făcând persoanele cu vârstă peste 65 de ani). În ceea ce privește ocuparea, segmentele sociale cele mai vulnerabile sunt: persoanele de etnie romă, persoanele cu handicap, tinerii (în special cei din mediul rural) și femeile.

Schimbările de natură economică și socială care au avut loc în Europa în ultimele trei decade au dus la o dezbatere accentuată care s-a centrat pe crearea politicilor de răspuns la "divizarea socială" între majoritatea cetățenilor care fie au profitat de oportunități și și-au îmbunătățit condițiile de trai, fie s-au confruntat cu sărăcie, șomaj sau alte forme de dezavantajare socială și economică.

Cu toate ca la nivelul Regiunii Centru s-au implementat un număr relativ mare de programe și proiecte privind incluziunea socială, mai există însă o serie de aspecte și probleme care trebuie eradicat sau diminuate în următoarea perioadă de programare.

O situație îmbucurătoare este pusă în evidență de valorile indicatorilor EUROSTAT referitori la ponderea populației expuse riscului de sărăcie sau excluziune socială care plasează Regiunea Centru pe penultimul loc (28,5%), după București - Ilfov (28,4%) în regiunile României.

Unul dintre fenomenele înregistrate la nivelul Regiunii Centru cu impact negativ în creșterea economică este "cronicizarea" șomajului și menținerea ratelor șomajului de lungă durată și a ratelor șomajului tinerilor la nivele ridicate, acestea fiind peste media europeană. Amintim faptul ca la nivel național, șomajul a izbucnit imediat după 1990, ajungându-se într-o perioadă scurtă de timp la un nivel ridicat al ratei șomajului. Principalele aspecte privind șomajul în Regiunea Centru au fost prezentate în cadrul Priorității 2 "Creșterea ocupării și a calității resurselor umane privind forța de muncă"

Pentru următoarea perioadă de programare sunt necesare sprijinirea politicilor și acțiunilor care vizează reducerea șomajului, în special a celui de lungă durată și cel în rândul tinerilor în risc de vulnerabilitate sau excluziune socială. De asemenea, sunt necesare politici și acțiuni ce permit reintegrarea pe piața muncii a șomerilor, în special a celor care aparțin grupurilor vulnerabile sau comunităților defavorizate.

O particularitate importantă privind sprijinirea procesului de reinsertie socială la nivelul Regiunii Centru o reprezintă incluziunea persoanelor de **etnie romă**. Datele preliminare ale recensământului populației și locuințelor din 2011 arată că în Regiunea Centru locuiesc 4,9% romi din populația totală a regiunii (3,3% la nivelul național). Numărul persoanelor de etnie romă a crescut față de recensămintele anterioare, ajungând la aproximativ 111 mii la finele anului 2011. În același timp se apreciază faptul că acest număr este puternic subevaluat, mulți etnici romi refuzând să-și declare la recensământ

apartenența etnică reală din cauza conotațiilor negative pe care le are termenul de rom sau din cauza nivelului scăzut de educație al respondenților.

Comisia Europeană a semnalat în nenumărate rânduri situația îngrijorătoare a populației de etnie romă, caracterizată prin "discriminare individuală și instituțională persistentă și un grad ridicat de excluziune socială". În acest sens, se vă pune accentul pe sprijinirea programelor și acțiunilor de combatere a discriminărilor romilor, a reinșeției sociale a acestora, în special reintegrarea acestora pe piața muncii, dar și a facilității accesului la educație și formare profesională.

O altă categorie socială vulnerabilă și dezavantajată în Regiunea Centru și nu numai o reprezintă **persoanele cu handicap** care dețin un potențial în ceea ce privește participarea la viața economică. La nivel regional, numărul de persoane cu dizabilități ocupate este scăzut, atât din cauza ofertei de locuri de muncă care nu este în concordanță cu calificările și nevoile persoanei cu dizabilități, cât și a slabei pregătiri școlare și profesionale a acestora. În același timp, aceste persoane se confruntă cu fenomene de discriminare pe motivul handicapului. În acest sens este necesară sprijinirea programelor de creare și diversificare de locuri de muncă pentru persoanele cu handicap care dețin un potențial ridicat privind în activități economice. Potrivit datelor statistice din 2012, la nivelul Regiunii Centru ponderea persoanelor cu dizabilități încadrate în muncă din total populației adulte cu dizabilități a fost doar de 5,2% (3.850 de persoane).

Este important să amintim faptul că riscul excluziunii sociale se manifestă mai pregnant în rândul **femeilor** decât al bărbaților, în toate etapele vieții, ca o reflectare a participării lor scăzute pe piața muncii. În același timp sunt necesare implementarea de politici și acțiuni care vizează promovarea egalității de gen, prin stimularea participării femeilor la viața economică, științifică, socială, politică și civică.

Pentru următoarea perioadă de programare sunt necesare sprijinirea investițiilor și a accesului la servicii sociale de calitate care acordă o atenție specială **persoanelor singure de peste 50 de ani**, a **persoanelor cu slabă pregătire sau calificare**, dar și a **persoanelor expuse riscului de sărăcie**.

O altă acțiune cheie va trebui să fie sprijinirea dezvoltării întreprinderilor sociale prin dezvoltarea unor noi modele comerciale și a unei soluții inovatoare de abordare a provocărilor sociale.

Indicatorii EUROSTAT referitori la ponderea populației expuse riscului de sărăcie sau excluziune socială plasează Regiunea Centru pe penultimul loc (28,5%), după București - Ilfov (28,4%) în regiunile României.

Măsuri:

6.3.1. Promovarea și sprijinirea respectării drepturilor fundamentale, combaterea discriminării, excluderii și a prejudecăților în rândul grupurilor vulnerabile și a comunităților defavorizate

6.3.2. Creșterea ocupării prin sprijinirea creării de noi locuri de muncă și facilitarea accesului pe piața muncii în rândul persoanelor vulnerabile sau dezavantajate social

6.3.3. Creșterea calității vieții grupurilor vulnerabile și dezavantajate social prin facilitarea accesului la programe de educație, formare profesională, calificare și recalificare, în special pentru populația de etnie romă

6.3.4. Promovarea și susținerea economiei sociale și a întreprinderilor sociale

Beneficiari potențiali:

- Administrații publice locale
- Autorități publice la nivel județean și regional
- Instituții publice și private
- Universități, institutele și centrele de cercetare
- Agenți economici, companii, societăți comerciale și întreprinderi sociale
- Asociații, fundații, agenții și alte structuri partenariale constituite în scopul creșterii incluziunii sociale
- Asociații, fundații, agenții și alte structuri partenariale înființate de persoane aparținând grupurilor vulnerabile sau categoriilor defavorizate
- Persoane fizice

Prioritatea 6.4 Contracurarea efectelor declinului demografic

Schimbările demografice reprezintă o provocare pentru multe regiuni europene, ca urmare a ratelor scăzute ale natalității și migrației, estimându-se că până în 2030 fiecare a treia persoană din Uniunea Europeană va avea peste 60 de ani.

O radiografie succintă la nivel național, pune în evidență schimbări majore în ceea ce privește evoluția **natalității**. Astfel, în 1930 rata natalității a fost de 34‰, aceasta reducându-se treptat până la 14,3 ‰ în 1966. Creșterea demografică a luat amploare în anii următori, natalitatea atingând valori de 18‰-20‰, când regimul comunist a impus restricții în privința contracepției și avorturilor. Declinul ratei natalității, instalat la jumătatea anilor '70, a căpătat însă un ritm rapid după 1989, o dată cu eliminarea constrângerilor de planificare teritorială. Astfel, ca în 2002, rata natalității a ajuns la 9,5‰. Trebuie subliniat faptul că după 1989, România, ca și celelalte țări în tranziție, a

suferit un veritabil șoc demografic, car provine din profunzimea și duritatea schimbărilor care au intervenit în fostele țări comuniste.

În urma analizei datelor statistice la nivelul Regiunii Centru, se pune în evidență un **accentuat proces de îmbătrânire demografică**, ponderea vârstnicilor mărindu-se de la 9,7% în 1990 la 19,4% în anul 2011, prognoza pentru 2050 fiind de 31,1%. În același timp, ponderea populației de 0-14 ani a scăzut de la 23,8% la 15,5%, preconizându-se la orizontul anului 2050 o reducere a acesteia la doar 10% din totalul populației. Îmbătrânirea demografică se va acutiza după 2025, an ce marchează începutul diminuării ponderii grupei de vârstă 15-64 ani. Astfel, îmbătrânirea populației va deveni într-un interval de doar 15-20 ani una din problemele majore cu care se va confrunta Regiunea Centru, consecințele acesteia în plan economic și social fiind greu de contracarat.

La nivelul Regiunii Centru a scăzut ponderea populației tinere cu vârste cuprinse între 0 și 14 ani, ceea ce a determinat reducerea în ultimii 20 de ani a raportului de dependență demografică, de la 50,2% la 42,2%. Se preconizează că **până în anul 2050 raportul de dependență demografică se va inversa**, acesta ajungând la 71% datorită creșterii accentuate a populației vârstnice. De asemenea, datorită aceluiași modificări ale structurii populației pe vârste, rata îmbătrânirii demografice a crescut, preconizându-se că valoarea acestui indicator putându-se tripla până în anul 2050. Astfel, aceste valori plasează Regiunea Centru între regiunile cu cel mai accelerat ritm prognozat de îmbătrânire demografică din România.

La nivelul Regiunii Centru, **evoluțiile demografice se desfășoară în mod diferit**, existând atât areale cu un puternic dinamism economic și social (zonele metropolitane Brașov și Târgu Mureș, municipiile Sibiu și Alba Iulia cu zonele adiacente) cât și o serie de zone care suferă un proces accelerat de îmbătrânire și depopulare (comune din zona montană, din Podișul Secașelor și din Câmpia Transilvaniei, unele orașele cu un nivel economic redus, în special cele monoindustriale).

Deși nu există date cuprinzătoare privind **migrația externă** din România și implicit privind migrația din Regiunea Centru, putem considera estimarea neoficială de 3 milioane de cetățeni români stabiliți în străinătate ca fiind suficient de credibilă. Astfel, din cei aproximativ 3 milioane de cetățeni români stabiliți în străinătate, estimăm că numărul celor originari din Regiunea Centru se situează în jurul cifrei de 300 mii, astfel că **migrația este prima cauză a declinului demografic**. Majoritatea celor stabiliți în străinătate fac parte din grupa de vârstă 20-44 ani, acest lucru accentuând dezechilibrele demografice și sociale deja înregistrate la nivel regional.

Procesul de îmbătrânire demografică afectează cu precădere **mediul rural**, prognozele demografice indicând o accentuare a acestui fenomen în următorii ani. La nivel de județ, situația cea mai nefavorabilă se înregistrează în județul Alba, în urma analizei datelor

statistice acest județ fiind plasat printre județele cu cel mai accentuat ritm prognozat de îmbătrânire demografică din România.

Principalele **cauze ale declinului demografic** în Regiunea Centru sunt: scăderea natalității, scăderea ratei fertilității, creșterea migrației, creșterea ratei mortalității și creșterea mortalității infantile.

În urma analizei datelor statistice, putem spune ca declinul demografic va deveni foarte curând o problemă majoră pentru Regiunea Centru, însă această realitate este adesea neglijată sau pusă în perspectivă.

Transformările demografice preconizate vor avea implicații majore pe termen mediu și lung în toate domeniile economico-sociale și vor influența semnificativ deciziile autorităților la nivel național, regional și local.

Pentru următoarea perioadă de finanțare 2014-2020 sunt necesare **dezvoltarea și implementarea de soluții** care au ca principal scop contracararea efectelor declinului demografic. Nu trebuie neglijat faptul că declinul demografic produce adesea costuri economice. Sunt necesare implementarea de proiecte și programe care au ca principal scop încurajarea familiilor tinere, care reprezintă cea mai importantă resursă economică pentru viitorul țării. Sunt necesare dezvoltarea de programe care vizează creșterea numărului de născuți, astfel încât să se ajungă la un echilibru, fie el și relativ, născuți - decedați. În plus, este necesară sprijinirea familiilor tinere cu copii prin acces la o gamă largă de servicii precum: consiliere familială, sprijin financiar, acces la activități extracurriculare în rândul preșcolarilor și elevilor, acces la programe de mentoring, acces la activități de petrecere a timpului liber, etc.

De asemenea trebuie identificate și finanțate soluții de atragere a tinerilor în special în mediul rural, în care s-a înregistrat în ultimii ani tendințe de depopulare în special în zonele montane.

Un al aspect care determină declinul demografic la nivelul Regiunii Centru este migrația, aceasta putându-se diminua prin oferirea de oportunități forței de muncă, în special tinerilor. Pe lângă creșterea naturală, dinamica populației este determinată și de soldul migrației externe. O migrație externă pozitivă (mai mulți imigranți decât emigranți) ar mări efectele pozitive ale creșterii natalității și diminuării mortalității.

Măsuri:

6.4.1. Sprijinirea familiilor tinere cu copii prin acces la servicii suport

6.4.2. Sprijinirea accesului tinerilor pe piața muncii

6.4.3. Sprijinirea inițiativelor ce vizează diminuarea efectelor schimbărilor demografice pe piața muncii (creșterea numărului de lucrători vârstnici)

Beneficiari potențiali:

- Administrații publice locale
- Autorități publice la nivel județean și regional
- Instituții publice și private
- Universități, institutele și centrele de cercetare
- Agenți economici, companii, societăți comerciale
- Asociații, fundații, agenții și alte structuri partenoriale constituite în scopul diminuării efectelor declinului demografic și creșterii speranței de viață
- Persoane fizice, în special familii tinere cu copii